

NÖVÉNYTANI KÖZLEMÉNYEK

ALAPÍTTATOTT 1901. NOVEMBER 20-IKÁN.

A KIR. MAGYAR TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT
NÖVÉNYTANI SZAKOSZTÁLYÁNAK FOLYÓIRATA.

KLEIN GYULA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL SZERKESZTI

TUZSON JÁNOS.

MEGJELENIK MINDEN MÁSODIK HÓNAPBAN.

BUDAPEST,

KIR. MAGY. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT.

(Budapest, VIII., Eszterházy-utca 16. szám.)

1907.

TARTALOM.

	Oldal
Simonkai Lajos: A Magyar Királyság őshonos és kultivált benge-fajai. [Species Rhamnorum in Regno Hungarico spontaneorum cultarumque]	39
Hollós László: Új gombák Kecskemét vidékéről. [Fungi novi regionis Kecskemétiensis]	59
Irodalmi ismertető: Lindberg H.: Iter austro-hungaricum; Ferencz Á.: Az Aristolochia Clematitis szövettanáról és chemiájáról	68
Növénytani repertorium	70
Szakosztályi ügyek	71
BEIBLATT Nr. 2	(11—14)

A »Növénytani Közlemények« díját befizették:

(1906. december 1-től 1907. márcz. végeig)

1907-re:

(Vége.)

Petrozsényi kaszinó, Pillitz Benő, Pirkoffer Gyula, Poprádi Kárpátegylet, Pozsonyi áll. tanítónőképző, Pozsonyi áll. főreáliskola, Pozsonyi felső leányiskola, Pozsonyi kath. főgimn. ifj. kv. tára, Práznovszky Ferencz, Procopp Jenő, Preisz Hugó, Ragetty János, Rásky Béla, Richter Aladár (alapítványán felül 3 korona), Richter Lajos, Rothschnek Jenő, Rózsahegy kath. főgimn., Saághy László, Sárosi Lajos, Saxlehner Andor, Kálmán és Ödön, Schenk Jakab, Scholtz István, Schöppflin Alajos, Selmeczi

ág.-ev. licenm, Sepsiszentgyörgyi Mikó-kollégium, Soproni ev. főgimnázium, Soproni áll. főreáliskola, Steehert & Co., Szandovics Rezső, Szely Lajos, Székelykeresztúri tanítóképző, Szekszárdi áll. főgimnázium, Szentesi áll. főgimn., Szentkirályi Kálmán, Szilassy Aladár, Szilvássy Dénes, Szolga Ferencz, Szomjas Gusztáv, Tejbisz György, Temesvári felső keresk. iskola, Toldy Lajos, Tóth Antal, Thuróczy M. Kornél, Török Gyula, Turtsányi Kálmán, Truka József, Udránszky László, Uhlyárik Titusz, Ujpesti áll. polg. leányiskola, Újszentanna áll. polg. fiúiskola, Ungvári kath. főgimnázium, Váczi siketnémák intézete, Vágújhelyi izr. reáliskola, Vaszary Gyula, Verseczi áll. főreáliskola, Vozáry Ilona, Vörösváry Szigfrid Ferencz, Waisbecker Antal, Weisz Samu, Wirth Árpád, Wolf Béla, Wolff Gyula, Zalaegerszegi áll. felső keresk. iskola, Zilahi ev.-ref. főgimn., Zombori áll. főgimnázium.

A szakosztály pünkösdkor (május 18--21) a deliblati homokpusztára botanikai kirándulást rendez. Jelentkezés a szakosztály jegyzőjénél.

NÖVÉNYTANI KÖZLEMÉNYEK

A KIR. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT
NÖVÉNYTANI SZAKOSZTÁLYÁNAK FOLYÓIRATA

VI. KÖTET.

1907.

2. FÜZET.

Simonkai Lajos: A Magyar Királyság őshonos és
kultivált benge-fajai.*

[Species Rhamnorum in Regno Hungarico spontanearum
culturalumque].

A) Bengéinkre vonatkozó jelentékenyebb irodalmi források.

Linnaeus, a növények nevezéstanának (nomenclaturájának) s a faj fogalmának megalkotója, hazánkból egyetlen *Rhamnus* fajt sem közöl. Nem közöl 1753-ban megjelent klasszikus kezdő művében; de nem közöl a Willdenow féle 1797-ben megjelent és átfőmált „Species plantarum”-jában sem. Tudomásunk szerint dr. Horvátovszky Zsigmond floristánk az, a ki 1774-ben, „Flora Tyrnariensis» című műve enumeratiojában legelsőbbed közli hazánkból, Nagyszombat vidékéről, a *Rhamnus cathartica* L. és *Rhamnus Frangula* L. fajokat, e hazánkban szélteben közönséges benge-bokrokot. Ugyancsak e két *Rhamnus*-tajt jelzi Erdélyből 1806-ban, Ziegler János, a „De re sylvestri» című dissertatiojában.

Dioscorides 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Nur saubere Exemplare.

178-ik 179-ik 180-ik 181-ik 182-ik 183-ik 184-ik 185-ik 186-ik 187-ik 188-ik 189-ik 190-ik 191-ik 192-ik 193-ik 194-ik 195-ik 196-ik 197-ik 198-ik 199-ik 200-ik 201-ik 202-ik 203-ik 204-ik 205-ik 206-ik 207-ik 208-ik 209-ik 210-ik 211-ik 212-ik 213-ik 214-ik 215-ik 216-ik 217-ik 218-ik 219-ik 220-ik 221-ik 222-ik 223-ik 224-ik 225-ik 226-ik 227-ik 228-ik 229-ik 230-ik 231-ik 232-ik 233-ik 234-ik 235-ik 236-ik 237-ik 238-ik 239-ik 240-ik 241-ik 242-ik 243-ik 244-ik 245-ik 246-ik 247-ik 248-ik 249-ik 250-ik 251-ik 252-ik 253-ik 254-ik 255-ik 256-ik 257-ik 258-ik 259-ik 260-ik 261-ik 262-ik 263-ik 264-ik 265-ik 266-ik 267-ik 268-ik 269-ik 270-ik 271-ik 272-ik 273-ik 274-ik 275-ik 276-ik 277-ik 278-ik 279-ik 280-ik 281-ik 282-ik 283-ik 284-ik 285-ik 286-ik 287-ik 288-ik 289-ik 290-ik 291-ik 292-ik 293-ik 294-ik 295-ik 296-ik 297-ik 298-ik 299-ik 300-ik 301-ik 302-ik 303-ik 304-ik 305-ik 306-ik 307-ik 308-ik 309-ik 310-ik 311-ik 312-ik 313-ik 314-ik 315-ik 316-ik 317-ik 318-ik 319-ik 320-ik 321-ik 322-ik 323-ik 324-ik 325-ik 326-ik 327-ik 328-ik 329-ik 330-ik 331-ik 332-ik 333-ik 334-ik 335-ik 336-ik 337-ik 338-ik 339-ik 340-ik 341-ik 342-ik 343-ik 344-ik 345-ik 346-ik 347-ik 348-ik 349-ik 350-ik 351-ik 352-ik 353-ik 354-ik 355-ik 356-ik 357-ik 358-ik 359-ik 360-ik 361-ik 362-ik 363-ik 364-ik 365-ik 366-ik 367-ik 368-ik 369-ik 370-ik 371-ik 372-ik 373-ik 374-ik 375-ik 376-ik 377-ik 378-ik 379-ik 380-ik 381-ik 382-ik 383-ik 384-ik 385-ik 386-ik 387-ik 388-ik 389-ik 390-ik 391-ik 392-ik 393-ik 394-ik 395-ik 396-ik 397-ik 398-ik 399-ik 400-ik 401-ik 402-ik 403-ik 404-ik 405-ik 406-ik 407-ik 408-ik 409-ik 410-ik 411-ik 412-ik 413-ik 414-ik 415-ik 416-ik 417-ik 418-ik 419-ik 420-ik 421-ik 422-ik 423-ik 424-ik 425-ik 426-ik 427-ik 428-ik 429-ik 430-ik 431-ik 432-ik 433-ik 434-ik 435-ik 436-ik 437-ik 438-ik 439-ik 440-ik 441-ik 442-ik 443-ik 444-ik 445-ik 446-ik 447-ik 448-ik 449-ik 450-ik 451-ik 452-ik 453-ik 454-ik 455-ik 456-ik 457-ik 458-ik 459-ik 460-ik 461-ik 462-ik 463-ik 464-ik 465-ik 466-ik 467-ik 468-ik 469-ik 470-ik 471-ik 472-ik 473-ik 474-ik 475-ik 476-ik 477-ik 478-ik 479-ik 480-ik 481-ik 482-ik 483-ik 484-ik 485-ik 486-ik 487-ik 488-ik 489-ik 490-ik 491-ik 492-ik 493-ik 494-ik 495-ik 496-ik 497-ik 498-ik 499-ik 500-ik 501-ik 502-ik 503-ik 504-ik 505-ik 506-ik 507-ik 508-ik 509-ik 510-ik 511-ik 512-ik 513-ik 514-ik 515-ik 516-ik 517-ik 518-ik 519-ik 520-ik 521-ik 522-ik 523-ik 524-ik 525-ik 526-ik 527-ik 528-ik 529-ik 530-ik 531-ik 532-ik 533-ik 534-ik 535-ik 536-ik 537-ik 538-ik 539-ik 540-ik 541-ik 542-ik 543-ik 544-ik 545-ik 546-ik 547-ik 548-ik 549-ik 550-ik 551-ik 552-ik 553-ik 554-ik 555-ik 556-ik 557-ik 558-ik 559-ik 560-ik 561-ik 562-ik 563-ik 564-ik 565-ik 566-ik 567-ik 568-ik 569-ik 570-ik 571-ik 572-ik 573-ik 574-ik 575-ik 576-ik 577-ik 578-ik 579-ik 580-ik 581-ik 582-ik 583-ik 584-ik 585-ik 586-ik 587-ik 588-ik 589-ik 590-ik 591-ik 592-ik 593-ik 594-ik 595-ik 596-ik 597-ik 598-ik 599-ik 600-ik 601-ik 602-ik 603-ik 604-ik 605-ik 606-ik 607-ik 608-ik 609-ik 610-ik 611-ik 612-ik 613-ik 614-ik 615-ik 616-ik 617-ik 618-ik 619-ik 620-ik 621-ik 622-ik 623-ik 624-ik 625-ik 626-ik 627-ik 628-ik 629-ik 630-ik 631-ik 632-ik 633-ik 634-ik 635-ik 636-ik 637-ik 638-ik 639-ik 640-ik 641-ik 642-ik 643-ik 644-ik 645-ik 646-ik 647-ik 648-ik 649-ik 650-ik 651-ik 652-ik 653-ik 654-ik 655-ik 656-ik 657-ik 658-ik 659-ik 660-ik 661-ik 662-ik 663-ik 664-ik 665-ik 666-ik 667-ik 668-ik 669-ik 670-ik 671-ik 672-ik 673-ik 674-ik 675-ik 676-ik 677-ik 678-ik 679-ik 680-ik 681-ik 682-ik 683-ik 684-ik 685-ik 686-ik 687-ik 688-ik 689-ik 690-ik 691-ik 692-ik 693-ik 694-ik 695-ik 696-ik 697-ik 698-ik 699-ik 700-ik 701-ik 702-ik 703-ik 704-ik 705-ik 706-ik 707-ik 708-ik 709-ik 710-ik 711-ik 712-ik 713-ik 714-ik 715-ik 716-ik 717-ik 718-ik 719-ik 720-ik 721-ik 722-ik 723-ik 724-ik 725-ik 726-ik 727-ik 728-ik 729-ik 730-ik 731-ik 732-ik 733-ik 734-ik 735-ik 736-ik 737-ik 738-ik 739-ik 740-ik 741-ik 742-ik 743-ik 744-ik 745-ik 746-ik 747-ik 748-ik 749-ik 750-ik 751-ik 752-ik 753-ik 754-ik 755-ik 756-ik 757-ik 758-ik 759-ik 760-ik 761-ik 762-ik 763-ik 764-ik 765-ik 766-ik 767-ik 768-ik 769-ik 770-ik 771-ik 772-ik 773-ik 774-ik 775-ik 776-ik 777-ik 778-ik 779-ik 780-ik 781-ik 782-ik 783-ik 784-ik 785-ik 786-ik 787-ik 788-ik 789-ik 790-ik 791-ik 792-ik 793-ik 794-ik 795-ik 796-ik 797-ik 798-ik 799-ik 800-ik 801-ik 802-ik 803-ik 804-ik 805-ik 806-ik 807-ik 808-ik 809-ik 810-ik 811-ik 812-ik 813-ik 814-ik 815-ik 816-ik 817-ik 818-ik 819-ik 820-ik 821-ik 822-ik 823-ik 824-ik 825-ik 826-ik 827-ik 828-ik 829-ik 830-ik 831-ik 832-ik 833-ik 834-ik 835-ik 836-ik 837-ik 838-ik 839-ik 840-ik 841-ik 842-ik 843-ik 844-ik 845-ik 846-ik 847-ik 848-ik 849-ik 850-ik 851-ik 852-ik 853-ik 854-ik 855-ik 856-ik 857-ik 858-ik 859-ik 860-ik 861-ik 862-ik 863-ik 864-ik 865-ik 866-ik 867-ik 868-ik 869-ik 870-ik 871-ik 872-ik 873-ik 874-ik 875-ik 876-ik 877-ik 878-ik 879-ik 880-ik 881-ik 882-ik 883-ik 884-ik 885-ik 886-ik 887-ik 888-ik 889-ik 890-ik 891-ik 892-ik 893-ik 894-ik 895-ik 896-ik 897-ik 898-ik 899-ik 900-ik 901-ik 902-ik 903-ik 904-ik 905-ik 906-ik 907-ik 908-ik 909-ik 910-ik 911-ik 912-ik 913-ik 914-ik 915-ik 916-ik 917-ik 918-ik 919-ik 920-ik 921-ik 922-ik 923-ik 924-ik 925-ik 926-ik 927-ik 928-ik 929-ik 930-ik 931-ik 932-ik 933-ik 934-ik 935-ik 936-ik 937-ik 938-ik 939-ik 940-ik 941-ik 942-ik 943-ik 944-ik 945-ik 946-ik 947-ik 948-ik 949-ik 950-ik 951-ik 952-ik 953-ik 954-ik 955-ik 956-ik 957-ik 958-ik 959-ik 960-ik 961-ik 962-ik 963-ik 964-ik 965-ik 966-ik 967-ik 968-ik 969-ik 970-ik 971-ik 972-ik 973-ik 974-ik 975-ik 976-ik 977-ik 978-ik 979-ik 980-ik 981-ik 982-ik 983-ik 984-ik 985-ik 986-ik 987-ik 988-ik 989-ik 990-ik 991-ik 992-ik 993-ik 994-ik 995-ik 996-ik 997-ik 998-ik 999-ik 1000-ik

Von Herrn Gebr. Revai, Budapest.
erbiten schleunigst durch Herrn F. Volkmar in Leipzig

New-York, SEP 21 1906 G. E. STECHERT & Co.

(Festverlangtes BAR, wenn mit erhöhtem Rabatt.)

Wo bleibt 1 Növénytan Közle-
menyek Bd II. No 2 u. 4 3.

No 4 u. 5. noch
nicht erschienen!
achtungsvoll
Gebr. Revai

1906. december 12-én tartott ülésén.

NÖVÉNYTANI KÖZLEMÉNYEK

A KIR. M. TERMÉSZETTUDOMÁNYI TÁRSULAT
NÖVÉNYTANI SZAKOSZTÁLYÁNAK FOLYÓIRATA

VI. KÖTET.

1907.

2. FÜZET.

Simonkai Lajos: A Magyar Királyság őshonos és
kultivált benge-fajai.*

[Species Rhamnorum in Regno Hungarico spontanearum
culturalumque].

A) Bengéinkre vonatkozó jelentékenyebb irodalmi források.

Linnaé, a növények nevezéstanának (nomenclaturá-jának) s a faj fogalmának megalkotója, hazánkból egyetlen *Rhamnus* fajt sem közöl. Nem közöl 1753-ban megjelent klasszikus kezdő művében; de nem közöl a Willdenow féle 1797-ben megjelent és átformált »Species plantarum«-jában sem. Tudomásunk szerint dr. Horvátovszky Zsigmond floristánk az, a ki 1774-ben, »Flora Tyrnariensis« című műve enumeratiojában legelsőbbed közli hazánkból, Nagyszombat vidékéről, a *Rhamnus cathartica* L. és *Rhamnus Frangula* L. fajokat, e hazánkban szélkében közönséges *benge-bokrokot*. Ugyanevak e két *Rhamnus*-fajt jelzi Erdélyből 1806-ban, Ziegler János, a »De re sylvestri« című dissertatiojában.

Diószegi és Fazekas 1807-ben, az ő »Magyar Fűvészkönyv«-ük 178-ik lapján, hazánkból már a következő benge-fajokat jelzik: 1. *Rhamnus cathartica*: 2. *Rh. infectoria*: 3. *Rh. alpina*: 4. *Rh. pumila*: 5. *Rh. frangula*: 6. *Rh. Alaternus*: 7. *Rh. Paliurus*. Sajnos, hogy megannyit lelőhely nélkül közlik. Diószegi-ék e művéhez különben a következő megjegyzéseket kell fűznöm. Először is a *Rhamnus Paliurus* L.-t manapság külön génuszba, névszerint *Paliurus* JUSS. génuszba sorozzuk, és nem a *Rhamnus*-ok, hanem a *Zizyphus* ok csoportjába helyezük. Faji neve manapság: *Paliurus australis* GAERTN. (1788). Azután e növényfaj vadon esupán az *Adria* mellékén honos, a hol nyugós, tövises bokor. Másodszer azt, hogy ki kellett volna Diószegi-nek és Fazekas-nak fejezniök, miszerint a *Rhamnus infectoria* L., *Rh. Alaternus* L. és a *Rh. alpina* L. fajok, hazánkban vadon nem honosak, csak kerteink kultivált díszei.

Diószegi-ék műve után, 1812-ben, egy új, akkorig csak hazánk délkeleti vidékeiről ismeretes *Rhamnus* fajt írt és rajzoltatott le egykori

* Flóadta a szerző a növénytan szakosztály 1906. december 12-én tartott ülésén.

egyetemi tanárunk, Kitaibel Pál. Neve *Rhamnus tinctoria* W. K., Icones III. tab. 255, p. 284. Hazánk keletibb, főképp délkeleti vidékeinek igen jellemző őshonos faja ez.

Kitaibel Pál után benge-bokrainkról szóló jelentékeny ezikkre 1816-ban, a Baumgarten: Enumeratio II. transs. I. 173 ik lapján, majd ezután csak 1885-ben (Erdészeti Lapok, XXIV, p. 702—706) akadunk. E legutóbbi Borbás Vincze írta e ezimen: »*Rhamnusainak áttekintése*«. E ezikkét később, 1887-ben az *Oesterreich. botanische Zeitschrift* 52—53-ik lapjain latinul is közli e ezimen: »*Rhamni Hungariae*«. Borbás e két ezikkét, Fekete Lajos és Mágoesy-Dietz Sándor, az ő »Erdészeti Növénytanuk II. kötete (1896) 780—788 ik lapjain« idézik, fel is használják; de ki nem meritik. Borbás és Neillreich műveinek, valamint Fekete és Mágoesy-Dietz művének *Rhamnusain* gondolkozván, az én kutatásaim nyomán, őshonos valamint kultivált benge-bokrainkról a következő bővített és helyesbített tanulmányt iktatom ide.

B) A *Rhamnus* génuusz jellemzése és itt felsorolt fajainak csoportosítása.

Rhamnus L. Gen. pl. 265. Bengébokor, kutyafa, ebsefa, varjutövis, ebtövis. [*Sciadophila* PHILIPPI.]

Bokrok vagy bokorfák. Egyes fajcsoportjaiknak tövistelenek az ágai. Ilyen tövistelen ágiúk az *Alaternus*, *Espinac*- és a *Fragulae*-csoportokba tartozó fajok; ellenben a *Cerispinac* csoportba tartozó fajok ágainak vagy vezérlő, vagy mellékajtásai nagyobbrészt apróbb levelű vagy levéltelen ágatövisrel végződnek. Virágaik aprók, zöldelek vagy zöldesen sárgalók, de sohasem fehérek, miként azt a Hoffmann-Wagner »Magyarország virágos növényei« (1903) tab. XV, 1, képe helytelenül jelzi. a *Rhamnus Frangula* L.-fajnak *cymosus* virágzatot és ágatöviseket festvén. Virágaik vagy rövid fürtszerű alakban sorakoznak (sect. *Alaternus*), vagy a levelek hónaljából mindenfelé esomósan elállók (floribus in foliorum axillis aggregatis), vagy pedig bogernyősek (cymosi). Ivaruk szerint virágaik *felemások* (polygamia), vagy pedig *felemáskéllakiak* (polygamo dioicia). Maghonuk a vaezoknak nyílt kelyhébe szabadon van beillesztve. Termésük *esonthéjas* (drupaceus); a húsos burkon belül rendszerint 3 (néha 2, néha 4) mag van. A esonthéj rendszerint hasadt a belső oldalán. A esonthéjon belől levő mag szerint két főcsoportra oszlanak. Egyik főcsoportjuknak »*Eurhamni*« magva a hátí részén mélyen be van *hornyolva* (l. ábra, figura a, b, c); másik főcsoportjuknak »*Fragulae*« magva a hátán nem hornyolt, hanem köldöke maradékától csücsán kétkarélyú, a hátán pedig gvingén ormós (l. ábra, d, e, f).

Kultivált, valamint vadon termő itthonos *Rhamnusaink* fajait és fajtaít ekként csoportosítom:

1. *Töbengék*. [*Eurhamni*]. Magvuk a hátuk közepén mélyen be van *hornyolva*. l. ábra, a, b, c.

Sect. 1. *Alaternus* DC. Örökzöld bengék,

Örökzöld és kemény, bőrszerű levelekkel diszlő tövistelen águ bengék. Levélhómalji virágzatuk rövid és füzérszerű fürthöz hasonló.

1. *Rhamnus Alaternus* L., var. α) *enlata* SIMK. et var. β) *angustata* SIMK. 2. *Rh. hybrida* L'HERIT.

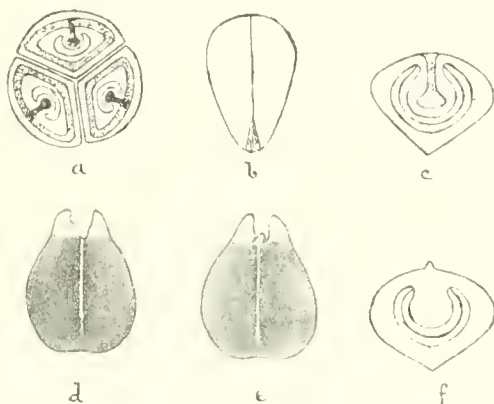
Sect. 2. *Espina* C. KOCH. Szelid bengék.

Leveleiket télen lehullatják, vagyis nem örökzöldek. Ágaik és hajtásaik fővistelenek.

3. *Rhamnus alniifolia* L'HERIT. 4. *Rh. pumila* L. (icon 2). 5. *Rh. colchica* (KUSNETZOFF) SOMMIER et LEVIER. (icon 3). 6. *Rh. fallax* BOISS. (*Rh. carniolica* A. KERNER. (icon 4). 7. *Rh. alpina* L. 8. *Rh. Nicolae* SIMK. (icon 5) et var. *Buduac* SIMK.

Sect. 3. *Cervispina* MÖNCH. Ebtövisbengék.

Leveleiket télen lehullatják, ezért nem örökzöldek. Hajtásaik csúcsa, vagy pediglen egyes oldalágaeszkái szúrós ágtevissel végződnek.

1. ábra (icon 1). *Rhamnus cathartica* 3 magvu termése harántmetszetben (a); esonthéjas magva a belső oldalról (b); magva harántmetszetben (c). — *Rhamnus Frangula* esonthéja (d) és magva (e) a belső oldalról, magvanak harántmetszete (f).

9. *Rhamnus cathartica* L. var. α) *densepubescens* SIMK., var. β) *subpubescens* SIMK. var. γ) *leiophylla* BORB. 10. *Rh. darurica* PALL. (icon 6). 11. *Rh. infectoria* L. 12. *Rh. intermedia* STEUD. et HOCHST. (icon 7). 13. *Rh. illyrica* GRISB. et var. β) *orbiculata* (BORNEM.) SIMK. 14. *Rh. tinctoria* W. K. et var. β) *heterocaulis* WIERZE. 15. *Rh. saxatilis* JACQ. (icon 8). 16. *Rh. utilis* DECAISNE. 17. *Rh. chlorophora* DECAISNE. 18. *Rh. Erythroxylon* PALL. (icon 9). 19. *Rh. palaestina* BOISS.

II. *Törékeny bengék.* [*Frangulae.*] Magvuk a hátán hornyolatlan, sőt ellenkezőleg kissé ormós, a csucsán pedig köldöke maradványától kétkarélyú. 1. ábra, d, e, f.

Az e csoportba tartozó összes fajok hajtásai *toristelenek*, leveleik csak nyáron zöldek, télen lehullók.

§ 1. Virágaik esomosak a levelek hónaljában, termésük néha magános. [*Fasciculatae*. -- *Floribus fasciculatis: fructibus nonnunquam solitariis.*]

20 a. *Rh. Frangula* L. -- 20 b. *Rh. lacrifolia* L. pro var. prioris (Spec. plant. 1753). 20 c. *Rh. undulata* (M. DIETZ) SIMK. 20 d. *Rh. asplenifolia* (DIPPEL) SIMK. (icon 10). 21. *Rh. latifolia* L'HERIT.

§ 2. Virágaik bogeryősek: termései bogeryőjük rendszerint kevés-termésű, sőt néha csak 1 termése fejlődik ki. [*Cymosae*. -- *Floribus cymosis: fructibus cymae saepe paucis, aut solitariis.*]

22. *Rhamnus rupestris* Scop. (icon 11). 23. *Rh. caroliniana* WALT. 24. *Rh. Purshiana* DC.

C) Bengébokrainak fajainak és fajváltozatainak jellemzése. [Adumbrationes specierum, subspecierum et varietionum nostrarum, *Rhamni* generis.]

I. Töbengék. [*Eurhamni*. -- *Semina dorso sulcata*. Icon I. a, b, c].

Sect. 1. *Scmpevirantes*. [*Alaternus* TOURNEF. Instit. p. 612; DC.] Örökzöld bengék.

1. *Rhamnus Alaternus* L. Spec. (1753) p. 193. Csillagó bengébokor.

Két fajváltozata van nálunk:

a) var. *eulata* SIMK. Örökzöld, kemény, szélesen elliptikus és alig hegyes levelű példányait esupán Fiume kertjeiben láttam; de megvan gyűjteményemben ez a széles levelű, esúcsosan alig hegyes levelű fajtája az *Adria* mellékéről Vencziából is.

[Dignoscitur foliis late ellipticis, vix acute terminatis. An varietas stirpis Linneanae adriatica?]

b) var. *angustata* SIMK. Ez is éppen olyan örökzöld és kemény levelű, mint az előző; de leveli jóval keskenyebbek, -- lándzsásak és esúcsosan kihégyezettek. Terem Fiume kertjeiben, és helyenként Fiume vidéke nagyon védett helyein. Van belőle példányom a »*Pyrenaeus orientales*« tájékról is, Franciaországból.

[Dignoscitur a var. *Rh. Alaterni eulatae* mihi: foliis lanceolato-oblongis subacuminatis. Nascitur in ditione oppidi Fiume, habeo illam equidem ex *Pyrenaeis orientales*.]

c) var. *foliis-variegatis* SIMK. Lándzsás levelei halvány színűek, sárguló pettyekkel. Cséklész kertjeiben szedte (1868 aug.) Réseley. [In herb. *Musei Nat. Hung.* specimina sicca vidi.]

[Varietas haec hortulanorum habet folia late-lanceolata, pallide viridia, -- maculis albis variegata.]

*† 2. *Rhamnus hybrida* L'HERITIER Sert. angl. (1788) p. 5; WILLDENOW Spec. tom. I. pars II. (1797) p. 1100. -- [*Rh. hybrida* DIPPEL Dendrolog. (1892) p. 526. -- *Rhamnus Alaternus alpina* KOEHLNE Dendr. (1893) p. 392.] -- Kerti-féltér bengébokor.

*† Honosított bengéink jele. [Rhamni species apud nos solum cultae, sic hic significantur.]

Ezt a kertekben keletkezett félvérajt *Schmezbanya* erdészeti akadémiajának gazdag kertjében kultiválták, — bizonyonyal manapság is kultiválják. A *Rhamnus alpina* L. havasi növény, nálunk nem is honos; hogyan párosulhatna ez tehát azzal a *Rhamnus Alaternus*-sal a szabad természetben, a mely a mediterrán-vidék örökzöld szülöttje. Csupán kerti hybrid lehet ez. [Stirps haec hybrida, est solum hortulanorum productio.]

2. abra (con 2.). *Rhamnus pumila* L. Torpe bengebokor.

Secl. 2. *Hiemantes espinacque*. — Szelid bengek.

† 3. *Rhamnus alnifolia* L'HERIT. Sert. angl. (1788) p. 5. [*Rh. franguloides* MICHAUX Fl. bor. Americ. I. (1803) p. 153.] — Égerfalevelű bengebokor.

Virágai ótos-méretűek, szíromtalanok. Hajtásai eleinte aprón szőröcskések, valamint leveleinek nyele is; később azonban, úgy szeptember havában,

lekopaszodnak. Kifejlett levelei mintegy 10 cm. hosszúak, 4-5 dm. szélesek, élükön tompás, többnyire mirigygyepl végződő fűrészfogakkal.

Hazája: Amerika Egyesült Államai és Kanada.

Nálunk kultivált, így például a Budapesti egyetem botanikai kertjében, valamint a Kertészeti Intézet gellérthegyi kertjében.

4. *Rhamnus pumila* L. Mantissa I. (1767) B. -- Törpe bengebokor. [2. ábra.]

3. ábra (icon 3.). *Rhamnus colchica* (K. SSK.) Kolchiszi bengebokor.

[*Rh. alpina* a) *pumila* DIPP. Laubholzkunde I. (1892) p. 524. *Rh. pusilla* Ten. Fl. neapol. prodr. (1811—1815) p. XII. *Rh. pumila* Reliqu. Kit. p. 107; Neillreich Vegetations-Verh. von Croaticn (1868) p. 217. *Rhamnum pumilam*, Engler et Prantl Die natürlichen Pflanzenfam. III. 5. p. 441. icon. 201. -- *ignoro*, Icon nam illae stirpis, quam Engl.-Prantl l. c.

delineaverunt est stirps mihi mirabilis: non ad *Rhamni* species, magis ad species *Arthrocnemi* et *Salicorniae* affinis. Nequaquam vidit talem *Rhamnum pumilum* (Engler-Prantl icon. l. c.) quae ramulis dense articulatis esset praedita; talem nec cogitare possum.]

Déli havasaljainkon (minők az *Ognlını-Kleek*, a *Risnyak* és a *Velebül*) előforduló *lecsepült bokrnuk*. E sziklához fekvő *bengebokrnuk* levelei csücsukon kissé kihégyesedők, gyakrabban tojásdadok és alig kicsücsösödők, vagy pedig tojásdadon kerekítettek; hosszuk mintegy 2 cm, szélességük 1.5 cm; egyebiránt élükön tompásan és egyenetlenül fűrészelték (2. ábra. icon 2) és valamint az őket növesztett *idei ághajtások* is, aprón *szőrocskesek*.

Görbe-gurba szára leterül a havasalji szürkék mészkövére; agacskaú szinte göesörtesek, vagyis a levelek hegeitől ripacsosak. Kétflaki. [*Rh. pumila* L. dioica est.]

† 5. *Rhamnus colchica* [KUSNETZOFF. in Mel. biol. de bull. academ. sciens. de Petersburg (1891) p. 167. cum icone., pro var., *Rh. alpinae* L. SOMMIER et LEYER in Act. hort. Petrop. XVI, (1900) p. 107. - - Kolchiszi bengebokor. [3. ábra.]

[*Rh. alpina* b) *grandifolia* DIPPEL Laubholzkunde II. (1892) p. 521. *Rh. Imeretia* et *Rh. imeretina* HORT.; etiam Dippel l. c. 525. — *Rhamnus grandifolia* FISCH. et MEY. Bull. soc. Mosqu. (1838) p. 329, est species, ab hac penitus aliena.]

Feltűnően nagy és fényes, meztelen levelei, ezt a *Kolchisz* és *Imeretia* vidékén otthonos növényfajt a mi *Rhamnusainktól*, és a kultivált *Rhamnus alpina*-nktól egészen idegennek jelzik. [Stirps haec *Imeretiae* et provinciae *Colchis* indigena, a *Rhamno alpina* L. toto coelo est aliena. Conter: icon 3.]

Ezt a *Rhamnus alpina*-hoz hasonló, de sokkal nagyobb levelű [3. ábra], és fent-alant, de különösen fonákon *élükön fényes levelű*, középtermetű bokrot, *Alesnthon*, József Királyi-herceg díszkertjében szedtem, elhúnyt botanikusunk és kertészünk, Fekete József barátom, valamint O fensége főkertészének társaságában.

Ága, rügye, levele, meztelen és fényes. Szélesen tojásdad, vállon többé kevesbé szíves metszetű, élükön aprón fűrészelt leveleinek nagyobbjai 12—15 cm hosszúak, mintegy 9 cm szélesek, csücsukon hegyesek.

6. *Rhamnus fallax* BOISS. Diagn. ser. II. (1853) 5. p. 71; Boiss Fl. orient. II. (1872) p. 20. *Csalfa bengebokor*. [4. ábra.]

[*Rhamnus alpina* Auct. Hung.; DIPPEL Laubholzkunde II. (1892) p. 523. *Rhamnus carniolica* KERNER Nov. plant. spec. Tiroliae (1870); A. Kerner flora exsiccata Aust. Hungarica (1881) No. 868.]

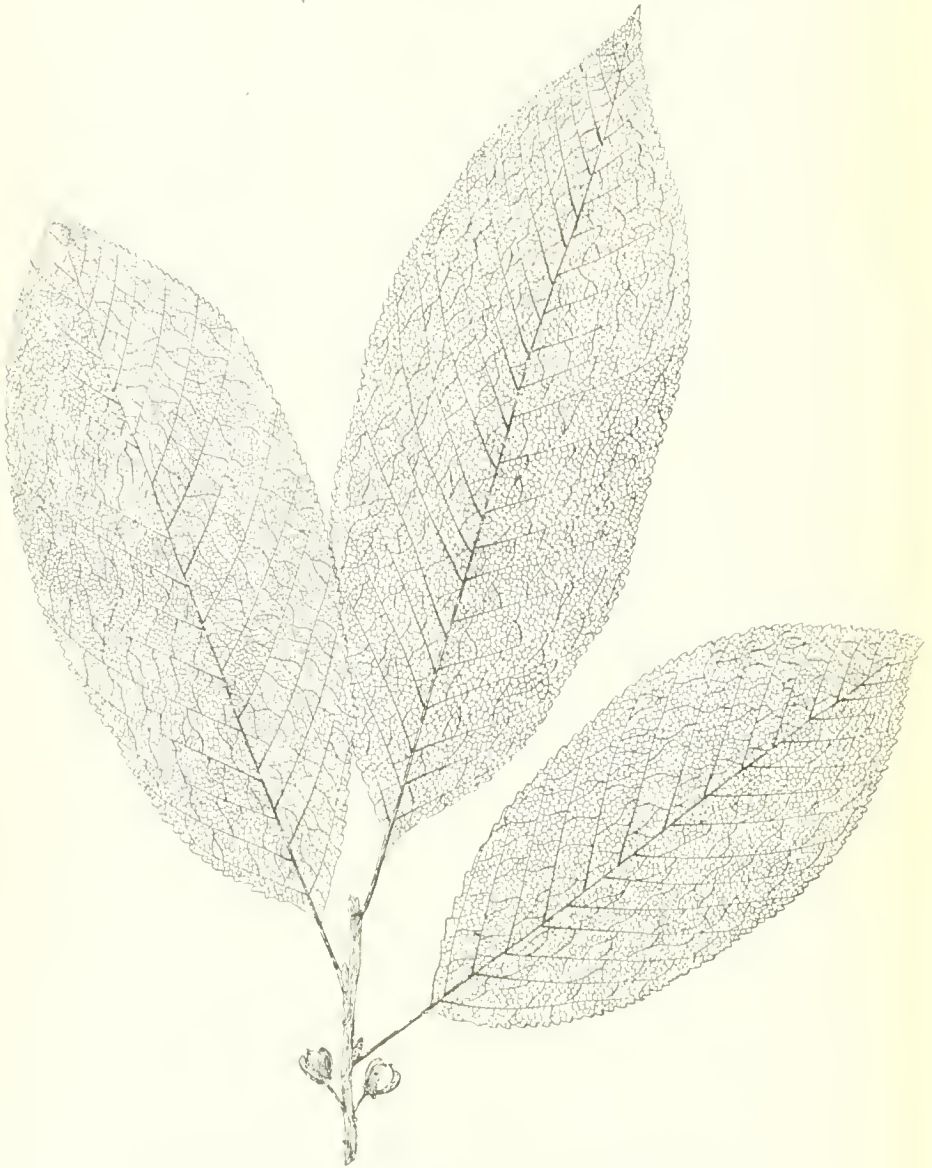
Rhamnus alpina L. nálunk csak kultivált. [*Rh. alpina* L. in ditione Florae Hungariae solum culta adest.]

Honos hazánkban a *Rh. fallax*. Az *ognlını Kleek*től kezdve a Karst bükkös-fényes erdejű, mészköves hegyein egész a *Risnyak*-ig, meg a *Horvát-Szezsnyik*-ig, innen délfelé a *Velebül* hasonló helyein is elég gyakori.

Levele nagyobb, hosszabb és meztelenebb mint a *Rhamnus alpina*-é.

színén-fonakan eleven föld. A *Rh. alpina* L. levelei felénnivel kisebbek és úgy ezek, mint ágai hatálon erősebben, később kevésbé szőrosodók.

† 7. *Rhamnus alpina* L. Spec. pl. (1753) p. 193. -- *Alpesi bengebokor*.

1. ábra (icon L.). *Rhamnus cathartica* Boiss. Csallai bengebokor.

Nalunk csak kertekben tenyésztik; ezért Baumgarten, Neilreich, Hazslinszky és Borbás ama adatai, melyek e faj hazai előfordulása-

rol szolnak, mind törlendők. Helvetia, Tyrol és Gallia az otthona. Ága s levele sűrűn pelyhes, levele félakkora nagyságú mint a *Rh. fallax*-é.

[*Rh. alpina* L. in Helvetia, Tyrolia et Gallia indigena, apud nos solum ulla adest.]

8. *Rhamnus Nicolae* SIMK. — Miklóssziget bencebokorfaja. [5. ábra.]

Bokorfa (subarbor) felálló egyenes szárral. A *Rhamnus fallax* BOISS.-fajtól, valamint a hozzá még hasonlóbb *Rhamnus alpina* L.-tól, e tengerpart melletti, főképp *dalmát* honosságú növényfajt, de a melynek *Albania*, *Montenegro* és *Bosznia* is az eredeti otthona, különböztetik: rendszerint szíves vállú levelei, a melyeknek *éle* nem sűrűn és aprón, hanem *tompán* és *rontalottan fűrészelt*, továbbá *erősen szőrös hajléai és tügyei*, és végül *medi terrán, collin* termőhelyei. A hozzá igen hasonló *Rhamnus Guicciardii* HELDR. et SART. [*Rh. fallax* γ, *Sibthorpiana* BOISS. Flor. or. II. (1872) p. 20.], abban különbözik a mi növényünktől, hogy *levelei* vállon nyélbe keskenyedők, *élükön* csaknem épek, de *sűrűn* pelyhesek; egyébiránt a *Rh. Guicciardii*, a *Parnassus felső régiójának*, tehát *havasiás tájainak* a növénye.

Hasonlít az itt jellemzett, noha eddig virágjában és termésében ismeretlen *Rhamnus Nicolae*-hoz, a *Parnassus* fenyves régióiban és a *Kyllenc* arnyas hasadékában honos *Rhamnus Sibthorpiana* DC. Prodr. II, p. 25, — de ezt Boissier Flor. or. II. p. 20, l. c. így jellemzi, és pedig helyesen: *ramis tomentellis . . . foliis integris . . . tomentellis*. Mutatja a mellékelt ábra, hogy a *Rhamnus Nicolae* egészen más jellemű növényfaj.

Degen Arpád-dal összehasonlítottuk a *Rh. Nicolae* SIMK. növényfajt a *Rh. glaucophylla* S. SOMMIER-fajjal is, a mely Degen gyűjteményében In Apibus Aquanae helyhelyen az Apenninekből van meg. Ennek az apennini *Rh. glaucophylla*-nak *aga* és *levele* meztelen, *levelei* fent alatt *szürkék*, sűrűn eresek. Utána nézve azután a S. Sommier *Rhamnus glaucophylla* idézetének a Magyar Nemzeti Múzeum növénytani osztályában, két dologra bukkintam. Először is arra, hogy Sommier »in Nuovo giornale botan. italiano nov. serie I. (1894) p. 19, tab. II et III ekként jellemzi: *Frutex glaberrimus, a basi in ramos numerosos solutus, ramis tortuosis diffusis in orbem expansis, ramis verticalibus laxe adpressis, inermibus . . . seminibus rima late hiante. Rh. pumila* CARR. Prodr. fl. tosc.; Parlat. Flor. ital. — pro parte. Sommier e növényfaja e leírás szerint a *Rhamnus pumila* és nem a *Rhamnus alpina* esoportjába való.

Másodszor az tűnt fel előttem, hogy a Sommier 2. ábrája, egészen más, mint a 3. ábra, a mely észrevételemet mások is helyeselték. A *Rhamnus glaucophylla* SOMMIER l. c. 2. ábra növényének a szára töpörödöttnek látszik, a levelei pedig kiesínyek, kerekdedek és rövidnyelűek; ellenben a *Rh. glaucophylla* SOMMIER 3. ábra leveleinek hosszú a nyelük, a levelek is olyan nagyok, mint a *Rh. fallax*-é, *hajléja felálló*. [*Rhamnus glaucophylla* S. SOMMIER l. c. mihi species mixta videtur: verosimiliter speciem *Rhamni pumilae* in Apenninis substituentem, et aliam stirpem, ad *Rhamnum fallacem* BOISS. similem eoagmentem.]

Két fajváltozata van. Az egyik a *Nicola Degen*-en szedett (1901. nov. 17.) *typusos* fajváltozat, a melynek a levelei sápadt-zöldek, fonákukon szürkék és levélnyeleستől, meg fonákuk erein, főleg annak főerén aprón, de sűrűn szőrozöltek. Terem *Szentmiklós* szigete szirtjein *Budua* mellett, enyhe tengerparti éghajlat alatt. *Degen Árpád* gyűjteménye szerint, *Spalato* mellékén is honos.

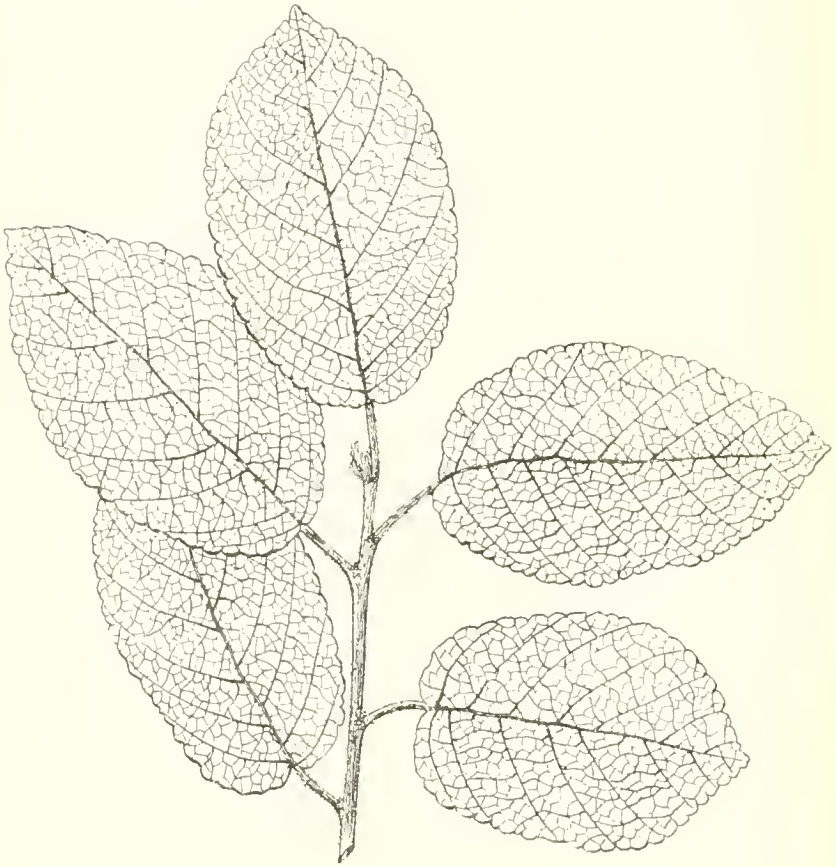

Fig.

α, αbra (icon 5.). *Rhamnus Nicola* SIMK. Miklóssziget bengebokortája.

var. β. *Buduae* SIMK. a második fajváltozata. Levelei zöldek, levélnyelei meztelenek. Terem *Budua* tengerpartjának szikláján, *Cattaro* felé. [*Rhamni Nicolae* SIMK. duas conservo varietates: α) *Unam* quam *typum* habeo, et quae foliis praesertim subtus cinerascensibus, petiolis foliorum nervisque dorsualibus egregie pubescentibus, dignoscitur. *Habitat* in insula

Sancta-Nicola ad pagum Budua. ubi 1901. nov. 17 legi. *b) Alleram*, quam ob *foliis viridibus, petiolis glabris* pro var. *β. Buduae* SIMK. propono, et quae ad maritimis rupibus inter pagum *Budua* et oppidum *Callaro* est indigena, a mihi ibidem 1901. nov. 18. lecta].

Sect. 3. *Hiemales-cervispinae*. — Ébtövis-bengék.

§. 1. *Agak és leveleik legalább részben átellenesek.*

9. *Rhamnus cathartica* L. Spec. (1753) p. 193. [*Rhamnus catharticus* HORVATOVSKY Fl. tyrn. p. 27. *Rhamnus spinosus* GILB. Fl. lithua. (1782) p. 132. *Rh. Wikkor* LUCK Prodr. fl. osil. (1883) p. 62. *Cervispina cathartica* MOENCH. Meth. (1794) p. 686.] Varjutövis.

Jokora nagyságra megnövő felálló eserde vagy eserdeje, kevésbé tovises koronával és vállon többé-kevésbé kerekített, mintegy 3–1 cm hosszú, szélesen tojásdad, néha szinte kerekded, vagy pedig csúcsuk és nyelük felé megnyúlt s ezért inkább kerülékes levelekkel. Ez utóbbi alakja hazánkban elég közönséges; ez a *Rh. cathartica a) transsilvanica* SCHUR. En. (1806) p. 112. nevezetű változat. Borbas ez alakot *Rh. sphenophylla*-nak nevezte el az «Erdészeti Lapok» 1885, 703. lapján, valamint az »Öst. bot. Zeitsch.» 1887, 52. lapján.

Nemesak levelei alakjában és nagyságában változékony, hanem mezében is. Vannak oly példányai, a melyeknek nemesak *hajtásai*, hanem levél-nyelei, rövid s hártványos hullatag párháikkal együtt, valamint lemezük szele és fonéka is *sűrűn pelyhesedők*; ez a *Rh. cathartica* var. *densepubescens* SIMK. [Var. haec *densepubescens* m. ramulis hornotinis, loliisque cum stipulis eorum *densepubescentibus* excellit.]

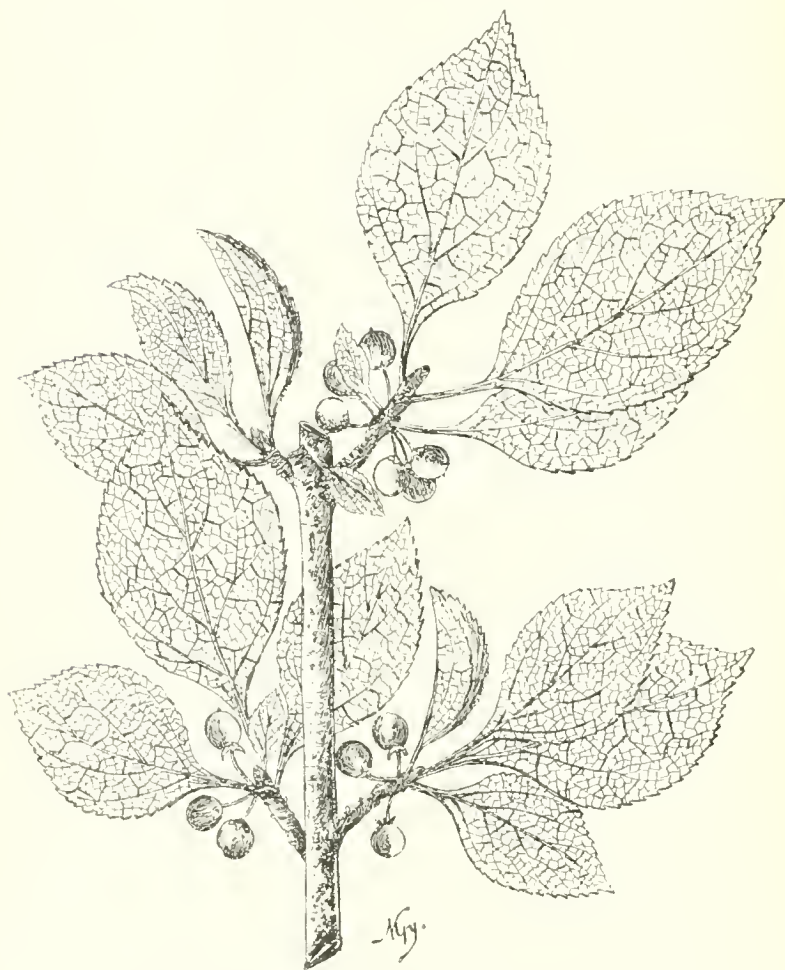
Hogy mit értett Rochel a *Rhamnus cathartica* var. *pubescens* ROCHEL (Reise (1838) p. 74) név alatt, nem tudni, mert egy szóval sem írja le a növényét, a mire latinul ezt szoktuk mondani: *Rhamnus cathartica* v. *pubescens* ROCHEL l. c. est *nomen* penitus *nudum*. Ugyanevak ilyen értékű név a *Rh. cathartica* ?) *pubescens* WIRTGEN in OPÍZ Seznam (1852) p. 83. Egyébiránt a *pubescens* név e génuszban már rég más növényfajok számára van lefoglalva, mert van egy régi eredetű *Rhamnus pubescens* POIR. és van egy újabb, de a Rochel-énél mégis sokkal régiebb »*Rhamnus pubescens* SIBTH. et SMITH. Prodr. fl. graec. l. (1806) p. 158»: így hát a Rochel adta név teljesen elejtendő.

Vannak másodszer a *Rhamnus cathartica* L. fajnak oly példányai, a melyeknek *hajtásai meztelenek*, levél-nyeleik is legalább részben meztelenedők, de egyes levél-nyelei, és a levelek lemezei egyáltalán gyengén pelyhesedők; ezeket foglalom itt össze a var. *subpubescens* SIMK. név alatt. [*Rh. cathartica* var. *subpubescens* SIMK. habet *ramos* hornotinos *glabros*, at folia *petiolosque cranide* pubescentia.] Főképp ehhez a *subpubescens* változathoz tartoznak a Budapest melléki (locus class.) *Rhamnus sphenophylla* BORB. példányaim, valamint a Hunyadmegyében szedett (Déva, Boitza) példányaim, mely utóbbiak

* E *fajt* hazánkból legelsőbben Horvátovszky közle.

a Nagyszécheny vidékéről hiányosan leírt *Rhamnus traussilvanica* SCHUR. l. c. pro var. novénynek egészen megfelelnek.

Vannak végül oly *Rhamnus cathartica* példányaim, a melyeknek *hajtásai* és *levelői* egyaránt egészen meztelenek: ez a *Rhamnus cathartica* var. *leiophylla* BORB. »Erjeszeti Lapok» 1885, p. 703; »Ö. b. Zeitschr.« XXXVII. 1887, p. 52, a melyet BORBÁS l. c. *Fiume* és *Viatnik* környékéről közöl.

6. abra (icon 6). *Rhamnus davurica* PALL. Dauriai Bengebökör.

Nekem e meztelen szárú s levelű alakból példányaim vannak: *Sárhegy*, *Gyöngyos* mellől; *Fácános*, *Nagyváradi* mellől; *Topehegy*, *Alsó-Rakos* mellől.

A var. *leiophylla* BORB. elnevezést fenn kell tartanunk, noha Emery rajza szerint a francia botanikusok ezt a meztelen *Rhamnus*-t tekintik a

Linné *Rhamnus cathartica*-ja typusának; fenn kell tartanunk, mert sem a Linné rövid diagnosisából, sem idézeteiből, sem abból, hogy terjedéskörére ezt mondja: „Habitat in Europae australioris sepibus” nem tűnik ki, vajjon a szőrös, vagy a szőrtelen alakot, vagy pedig mind a kettőt (a mi leghelyesebb lett volna!) értette az ő *Rhamnus cathartica* ja alatt.

A Kárpátok felső erdőitől, egész hazánkban, az *Adria* mellékeig honos eme cserjefánk fajtát legjobban vélem ezért a következőkép tagolni:

Rhamnus cathartica L. l. c. var. *e) densepubescens* SIMK.; var. *β) subpubescens* SIMK. cum forma *transsilvanica* (SCHUR.); var. *γ) leiophylla* BORB. A *Rhamnus spathulacifolia* BORB. Ö. b. Zeitschr. 1887, 52, et HORT., bizonyonyal valamelyik *puberulus* levelű *Rhamnus cathartica*-nk, Vesd össze erre nézve a Dippel, *Laubholzkunde*, II. 518. lapján írottakat.

†10. *Rhamnus davurica* PALL. *Fl. ross.* II. (1788) p. 21. tab. 61; Willd. *Spec. tom. I. pars II.* (1797) p. 1097. Dauriai bengebokor. [6. ábra.] Ezt az *Amur* forrás vidékén honos [Habitat ad Argunum fluvium Dauriac ex WILLD. l. c.] keletázsiai fajt, csupán Budapesten, a „Kertészeti Intézet» (Gellérthegy) botanikai kertjében gyűjtöttem. *Felálló* cserje, a *Rh. cathartica*-nál erőteljesebb hajtású, nagyobb levelű, meztelen hajtásokkal, fényes rügyekkel és meztelen s vaskosabb szövetű levelekkel. Tövistelen, és ez különbözti főkép Willdenow szerint a *Rh. cathartica*-tól. Termései még július 30-án is haragos sötétzöldek voltak. Idetartozik: *Rhamnus xanthocarpa* HORT. ex Fekete L., et M. Dietz. Erdészeti Növénytan II. p. 782.

†11. *Rhamnus infectoria* L. *Spec. plant. Mant. I.* (1767) p. 19. [*Rh. minor* MILL. *Gard. dict. Nr. 2. Rh. spathulacifolia* FISCH. et MEYER, ex Beissner Scheele-Zabel *Laubholz. Benenn.* p. 328.] Festékes ebtövis. — Hispániának és déli Galliának ez a földre csepült, roppantul berzedt és tövises, apró levelű (levelei néha 1 cm-nél is rövidebbek), és magvainak csupán egyik végén nyitott hasadéku, szőrös bokra, hazánkban vadon nem terem; de délvidekeinken, így az *Adria* mellékein igen jól kultiválható. Termései, mint festőanyag szerepelnek a kereskedelemben. Hazánkban vadon a *Rhamnus intermedia*, — a következő faj — helyettesíti.

12. *Rhamnus intermedia* STEUDEL et HOCHSTETTER in *Flora* 1827, p. 74. [*Rh. Adriatica* JORD. *Observ.* (1829) p. 20. *Rh. infectoria* NEELR. *En. pt* 301 ex parte; Veg. croat. 217, plane.] Középtermetű ebtövis. [7. ábra.]

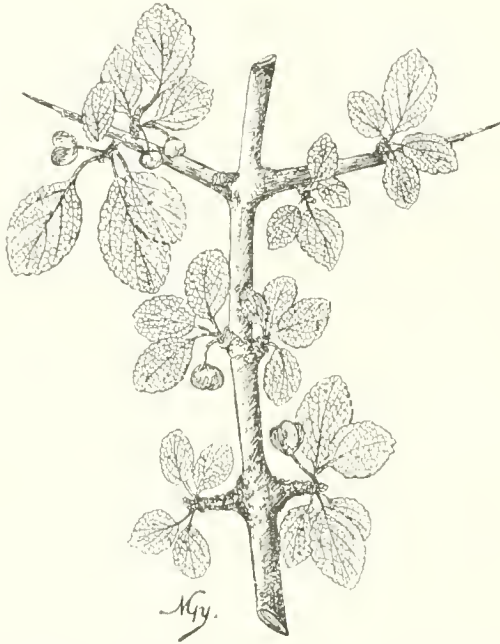
Alacsony, girbe-gurbán szétterpedő, erősen tövises szára *felálló*: ágastul együtt meztelen és sötétbarna kérgű; levelei is meztelenek, szinte bőrszerűek, többnyire csúson kerekítettek és visszásan tojásdadok, 1—2 cm hosszúak. Magvainak hasadéka tátong. *Fiume* vidékén, a honnan Steudel és Hochstetter (mint előtök egyetlen ismeretes lelőhelyéről) leírták, elég bőven terem: így a *Recsina* völgye fölött *Zakalj* és *Orchovicza* verőfényes, szirtes mészkőhegyein, továbbá *Buccari*nál és *Portoré* mellett a *Scoglio S. Marco* zátonysziget kötengerén (!). Láttam továbbá *Carlopage* mellől is ezt a Karszt sziklás-köves helyeit megköltő és ezért *erdészetiileg is fontos bengebokrunkat*.

13. *Rhamnus illyrica* GRISB. in *Pantocsek Zur Flora . . . Hercegovina, Crnagora und Dalmatia*, (1874) p. 110. — Illyrvidéki ebtövis.

Igen tövises. Hasonló az előzőhöz, de levelei nagyobbak, élükön éle-
sebben fogazottak, hosszabb nyelűek, mint a *Rhamnus intermedia* fajté, színű-
kőn, fonákukon hol *jobbé*, hol *kevésbé pelyheselők*. Levelei többnyire nyélbe-
futók, tojásdadon kerekítettek, csúcson többé-kevesbé hegyesek.

A típusos fajt Pantocsek szerint (l. c. *foliis utriusque pubescenti-
bus*. Habitat in *Hercegovina* »ad *sepes circa Bilcki*») színűkőn, fonákukon
pelyhes levelei jellemzik. Ellenben a

var. β) *Rhamnus orbiculata* (BORN. Öst. bot. Zeitschrift. 1887, p. 225)
SIMK. (*Rh. Sagorskii* BORN. Bot. Centralblatt 1897, Nr. 7, p. 4), a melyet
Cattaro és *Budua* közt az eredeti termőhelyén szedtem 1901. november havá-
ban, a *Zsuppa* hegylejtőn, sokkal meztelenebb levelű, mint a típus. [*Rhamnus*

7. abra (icon 7.). *Rhamnus intermedia* STEUD. et HOCST. Középtermetű ebtövis.

orbiculata BORNMÜLLER videtur mihi a typo *Rhamni illyricae* GRISB. (Pan-
tocsek l. c.), foliis, indumentoque aliorum membrorum magis glabrioribus
solum — diversa . . .]

11. *Rhamnus tinctoria* W. et K., Icones III (1812), tab. 255, p. 284.

Festő ebtövis. [*Rh. tinctoria* HAZSLINSZKY Magyar fűvészk. (1872) p. 102,
nec alior.]. Felálló szárú, középszerű eserde, többnyire alig tövises. Kerü-
lékes vagy hosszúkás levelei fűrészes élűek, rövidnyelűek: nyelűk a pálhájánál

* Első közlői hazánkból.

nem hosszabb, vagy alig hosszabb. Szára, levele csaknem meztelen. Szőrösebb hajtású és levelű változata a

var. β) *heterocaulis* WIERZB. in Flora 1840, I, p. 377. [*Rh. tinctoria* var. *pubescens* GRISB., Spic. I. (1843) p. 150. pro var. *Rh. infectoriae*.] Solum indumento ramulorum hornotinorum foliorumque copiosiori a *typo* differt.

Elég bőven terem mindkét fajváltozata a *Délkeleti-Kárpátaink*, valamint a *Verdnik* napos, eserjés dombvidékein.

Terjedésköre hazánk délkeleti részeitől, Szerbián át, a Balkán hegyrendszerre csap át, Macedoniáig és Thráciáig (!).

15. *Rhamnus saxatilis* JACO. Enum. stirp. vindob. (1762) p. 39 et 212. Bézei ebtövis. - [8. ábra.] [*Frangula Wulfeni* REICHB. Fl. exc. III, (1832) p.

8. ábra (icon 8.). *Rhamnus saxatilis* JACO. Bézei ebtövis.

188. *Rh. saxatilis* var. *humilis* NEILREICH Fl. von Niederöst. (1859) p. 810. *Rh. saxatilis* L.; HOLUBY*, *Rh. rupestris* SCHLOSS. Ö. b. Zeitschr. II, 329, 388.]

Felálló szárú, de törpébb, ezingárabb szárú, tövisesebb és a mellett jóval keskenyebb levelű, mint a *Rhamnus tinctoria* W.-K. Nem is terem ez délkeleti hegyvidékeink dombtáján, hanem jellemzi a *Keleti-Alpok* hazánkat is érő részeit, a Dévényi-tetőtől s a Lajtha-hegységtől kezdve (*Királyhida*! Dévénytető! Sopron!) le *Fiume*-ig (Skurinya völgye!) és az isztriai *Monte-Maggiore* ig (!). A horvát Karszton, *Novi* és *Zengg* mellett, *Lics* hegyein, az *Ogulin*-*Kleck*-en és a *Vlebit*-en is otthonos!

* Lásd: J. L. HOLUBY: Weitere Beiträge zur Pressburger Flora. (Pressb. Ver. I. (1856) 16.). *Rh. saxatilis* L. Sp. ed. II. (1763) p. 1671.

†. 16. *Rhamnus utilis* DECAISNE Compt. rend. acad. scienc. XLIV, (1857) p. 1141. [*Rh. chinensis* HORR., non DC.] = Hasznos bengebokor.

Északi Chinában honos, alig tövises ágú, hosszukásan kerülékes, 8–10 cm.-nyi hosszú levelű, felálló jökora cserje. Levelei tompán, röviden kihegyezettek; hajtásai, rügyei, levélnyelei és levéllemezei aprón, de elég bőven pelyhesek.

Szedtem: Selmeczbányán az erdészeti kertben; láttam Budapesten is a Városliget díszbokrai közt.

†. 17. *Rhamnus chlorophora* DECAISNE Compt. rend. acad. scienc. XLIV (1857) p. 1141. Sárgás-zöld bengebokor.

9. ábra (icon 9). *Rhamnus Erythroxylon* PALL. Vereslófajú bengefa.

Ezt is Chinából hozták be kertjeinkbe. Felálló, szinte tövistelen bokor, többnyire elég erős szövetű, tojásdad, csúcsán gyengén kihegyezett levelekkel. Hajtásai, elég hosszú párhái, rövid levélnyelei, tojásdad vagy hosszúkás levéllemezei pelyhesedők. Primitív rajza látható: DIPPEL Laubholzkunde, II. 521. lapján. Szedtem Budapesten az egyetem botanikai kertjében, 1901. szeptember 8-án.

§. 2. Sem agaik, sem levelek, egyáltalán nem átellenesek.

†. 18. *Rhamnus Erythroxylon* PALL. Reise in prov. Russl. III. append. (1776) p. 722; Fl. ross. II. (1788) p. 26. Vereslőfajú bengéfa. (9. ábra.)

Jókora, mintegy 6 méter magas cserjefa, vereslő kéreggel és nagyon berzedten álló, tövistelen ágakkal. Levelei keskenyen lándzsásak, csúcsukon kihegyezettek, mind a kétfelé, de különösen válluk felé a nyelükbe hosszan, ököformán keskenyedők; erezetük gyenge, kevésbé recézett.

Hazája: Szibéria és Mongólia. Nálunk szép példányai díszlenek a királyi herczeg kertjében Alesulthon, valamint a magyaróvári gazdasági akadémia fásnövényekben gazdag kertjében.

†. 19. *Rhamnus palaestina* BOISS. Diagn. sert. II, 1, (1849) p. 119. Palesztinai bengéfa.

Miként az előbbi, ez is 4—5 méternyire megnövő cserjefa. De kérge sötétszínű; ágai ide-oda, fel s alá görbenedzők (tortuosi); leveli lándzsás ásóformájúak, csúcson tompák; erezetük kiálló és sűrűn reczés. Elő-Ázsia benszülött faja. Szedtem 1896. augusztus 16-án Budapesten, az egyetem botanikai kertjében.

II. *Törékeny bengék*. [*Frangulae*. — Semina dorso esulcata, saepe elevato-unistriata; apice raphe bilabiata obsita. — I. ábra: d, e, t.]

§. 1. *Virágaik a levelek hónaljában csomósan állanak.*

20 a. *Rhamnus Frangula* L. Spec. (1753) p. 193. *typica*. [*Rh. Frangula* HORVATOVSKY Fl. tyrn. p. 27. *Rh. autumnalis* GANDOGER. Fl. Lyon, p. 68. *Rh. rupestris* BAUMG. En. I, p. 174; Neillr. En. 301; Hazsl. Magy. fűv. 103,] non SCOP. Pelyhesedő kutyafa (ebsefa).

Jókora cserje, vagy cserjefa. Ágaskái tövistelenek és pelyhesedők, váltakozva állók; leveli is váltakozva állók, pelyhesedők, épülők, kerülékesek vagy tojásdadok, vagy visszásan tojásdadok, néha hosszúkásak, vállon többé-kevésbé kerekítettek, csúcson hirtelen s gyengén kihegyezettek.

Északi és Közép-Európa növénye. El van terjedve az északi Kárpátok havasalji tájaitól Horvátország karsztszerű hegyvidékeiig, a hol a *Rhamnus rupestris* Scop. váltja fel helyét. Gyűjtöttem Budapest hegyvidékein és Aquincum nyirkos rétjein; Baranyamegyében Sellye mellett, a Dráva melléki erdőkben; Hunyadmegyében Malomvíz és Tomest mellett; Aradmegyében Józshely-nél a Fehér-Kőrös mentén; Szabolcsmegyében a Halászi Nagyerdőben; Ungmegyében Ungvár-nál, valamint Zágráb-nál.

20 b. *Rhamnus laevifolia* L. Spec. (1753) p. 193, pro var. β) *Rh. Frangulae*. [*Frangula vulgaris* REICH. b) *macrophylla* OPIZ Seznam (1852) p. 41. *Rh. Frangula* var. *latissima* BORB. in WAGNER Túróczi-megye II. (1891) p. 19; Borbás az V. ker. állami iskolai ért. (1898) p. 20, — nomina nuda.] Meztelenlevelű kutyafa.

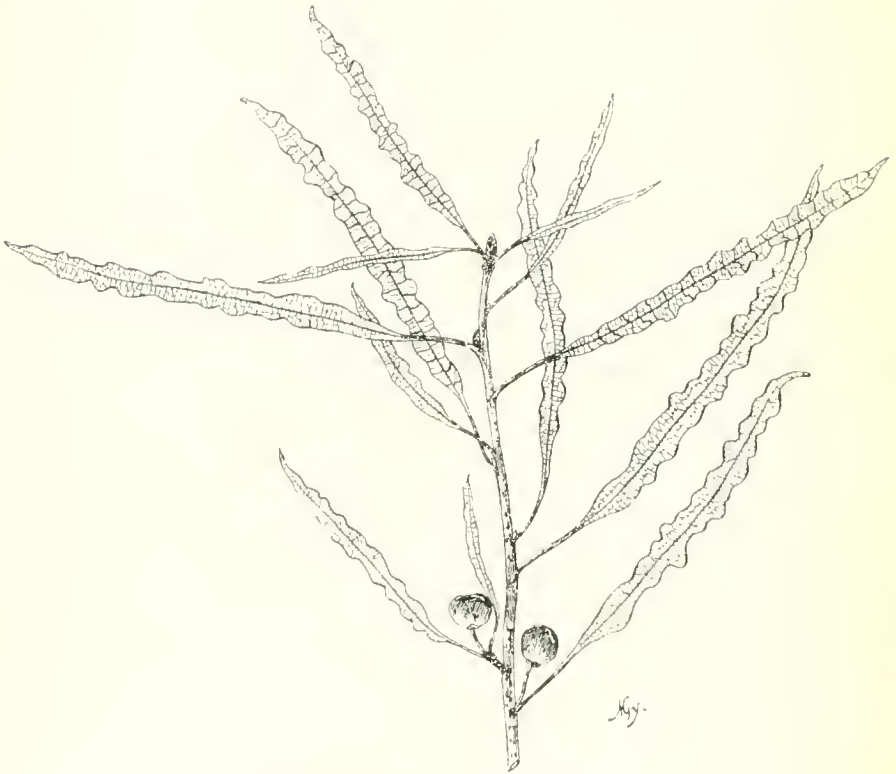
Hajtásai igen apróeskán pelyhesedők; leveli fent-alant fényesen zöldék, rendszeren nagyobbak, mint a *Rh. Frangula*-é; de a nagy levelek mellett kisebb leveleket is látunk ugyanazon a fán, sőt annak ugyanazon az ágán.

A Rajeczi-hegységről és a Túróczi-hegységről közlik Wagner és Borbás (l. c.); magam Aradmegyében Dézsa község árnyas erdeiben,

cseszejésciben gyűjtém. A Nyírségen a Karulyi-erdőben gyűjté Bernátsky. (Herb. Mus. Nat. Hung.)

20/c. *Rhamnus undulata* (MÁG.-DIETZ) SIMK. Növényt. közl. 1906, p. 148, icon 50. Haboslevelű kutyafa.

Hullámosan habosélű, sőt néha élesen kiszabdalt, egyáltalán nagyon változó alakú, mezelen (legfeljebb nyelükön és fonákuk főerén elenyészőleg pelyhesedő), hosszúnyelű, ékválú, lándzsásan, sőt néha szúlaslándzsásan megnyúlt levelű teszük feltűnővé. Levelleinek alakja középhelyt foglal a *Rh. Frangula* typ. és a *Rh. asplenifolia* (DIPPEL) SIMK. között. Hajtásai aprón, sűrűn

10. abra (icon 10). *Rhamnus asplenifolia* (DIPPEL) SIMK. Pafránylevelű kutyafa.

pelyhesedők. Virít május második felétől kezdve, főleg júniusban; termését érleli augusztus vége felé és szeptemberben.

Eredetileg Selmezbánya erdeiben lelte Fekete Lajos; most Selmezbányán a főiskola kertjében kultiválják.

Megvolt a budapesti tud.-egyetem botanikai kertjében is. Kultiválták a bécsi egyetem kertjében, meg Breslau kertjeiben is. A Magy. Nemzeti Múzeum gyűjteményében láttam belőle egy hibásan megnevezett breslauer példányt.

‡ 20. *Rhamnus asplenifolia* (DIPPEL Laubholz. II, p. 528) SIMK. Páfrány-levelű kutyafa. (10. ábra.)

Diszkerterek gyönyörű, sajátzerű bokra. Ennek a levelei felette megnyúltak, igen keskenyek és hullámos élűek, a legkeskenyebbek szinte fűszálhoz hasonlóak.

‡ 21. *Rhamnus latifolia* L'HÉRIT. Sert. anglie. (1788) p. 5. [*Rh. oleifolia* HORT., non HOOK.] Széleslevelű kutyafa.

Hazája az *Azori* és *Kanári*-szigeteken van; nálunk is jól kultiválható. A gellérthegy *Kertészeti intézet* kertjében 2—3 méter magas bokrai diszlenek, szinte félig örökzöld lombzatukkal. Fényesen zöld, szinte bőrszerű levelei csaknem meztelenek, tojásdad-hosszúak, mintegy 7—10 cm hosszúak, 3.5—6 cm szélesek, élükön gyengén és vontatottan aprón fűrészeltek. Levélzete 1906 december 16-án még teljesen diszlett és zöldelt. Råde kertész szerint csak — 6° hideg után kezd levelet hullatni.

[*Stirps haec subsempervirens, optime viget apud nos sub solo in Kertészeti intézet ad Budapest.*]

§ 2. Virágaik a levelek hónaljában kevésvirágú apró ernyőcskékké, helyesebben mondva kisnyelű bogernyőcskékké vannak csoportosítva.

22. *Rhamnus rupestris* SCOP. Fl. carniol., ed. 2, 1, (1772) p. 164, tab. 5. [*Frangula Hulfenii* REICH. Fl. germ. excurs. III, (1832), p. 488.] Szirti bengebokr. (11. ábra.)

Alacsony felálló, vagy gyakran lecsapott bokrocska. Fiatal hajtásai pelyhesek; levelei csak 2—3 cm hosszúak, kerekdedek vagy kerüldékesek, vagy visszásan tojásdadok, fonákukon pelyhesedők, élükön hol épek, hol egyenetlenül, aprón fűrészeltek.

Bőven terem *Modrus* megyében a *Lics* mezejét környező hegyeken, valamint *Fiume* környékének számos hegyén.

A *Rhamnus rupestris* SCOP. a Balkán-félsziget hegyvidékein több változattá és fajtá alakul. Ilyenek: 1. a *Rhamnus rupestris* var. *cinerescens* MURBECK Beiträge zu Südbosnien (1891) p. 148, a mely színén szőrös leveleivel tér el a tyustól. 2. a *Rhamnus rumelica* FRIV. Fl. (1835) tab. 332, a melynek esücsukon kihegyezett, élükön gyéren álló, kihegyezett fűrészfogú levelei kétszer akkorák, mint a *Rh. rupestris* é és nem is oly kemény anyagúak, mint a mi *Rhamnus rupestris*-ünké.

‡ 23. *Rhamnus caroliniana* WALTER Fl. carolin. (1788) p. 101. Karoliniai bengebokr.

Othona az északamerikai Egyesült-Államok keleti részében van. Kultiválva Budapesten, a *Kertészeti intézet* kertjében gyűjtém.

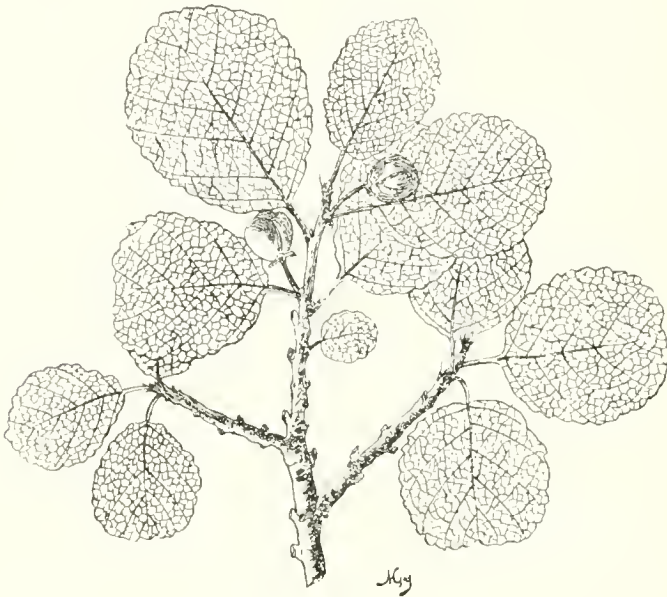
Felálló jókora eserje vagy eserjefa. Levelei és hajtásai meztelenek. Leveleinek lemezei épélűek, hosszúkásak, elég nagyok, mintegy 7—9 cm hosszúak, 2—4 cm szélesek, vállon kerekítettek, csúcson kihegyezettek, elég hosszú levélnyelűek.

‡ 24. *Rhamnus Purshiana* DC. Prodr. II (1825), p. 25. Pursh bengebokra.

[Cultam apud nos in *Kertészeti intézet* vidi etiam mense december 16. vigentem. Ceterum patria illae spontanea est America septentrionalis, idest: *Kalifornia, Oregon, Idaho.*]

Északamerika nyugati vidékeinek otthonosa, de nálunk is sikerrel kultiválható a szabad természetben. Kérgével a gyógyászatot is szolgálja ez a bengebokor.

Tengeri éghajlat szülötte lévén, eredeti hazájában csaknem örökzöld; nálunk mintegy félörökzöld bokor. A gellérthegyi *Kertészeti intézet* kertjében,

11. ábra (icon 11.). *Rhamnus rupestris* Scop. Sziрти bengebokor.

teljesen zöld lombozattal tenyésztett 1906. december 16-án is, *Budapest*en. Hajtásai meztelenedők, valamint rügyei is; aprón fűrészelt hosszúkás vagy tojásdadon hosszúkás levelei, még december 16-án is, nyeleستől együtt, fonákukon kissé pelyhesek voltak.

HOLLÓS László: Új gombák Kecskemét vidékéről. [Fungi novi regionis Kecskemétiensis].*

E czímen az Annales Musei Nationalis Hungarici-ben** 55 faj gazda-növényről 28 nembe tartozó, 94 új faj vagy fajváltozat leírását közöltem. Azóta a gyűjteményemben fekvő, Kecskemét vidéki megvizsgált gombák faj-száma, a fajváltozatokat nem számítva, 1330-ra szaporodott, miközben új fajok is akadtak.

Az újabban vizsgált anyagban 16 faj gazda-növényen, 12 nembe tartozó, 34 új fajt, illetőleg fajváltozatot találtam. Ezeket a következőkben ismertetem.

A gazda-növényeknek és a dolgozatomban leírt új gombáiknak betűrendes felsorolása:

Armeniaca vulgaris LAM.

Hendersonia putaminum.

Phoma putaminum.

Baccharis halimifolia L.

Diplodia Baccharidis.

Hendersonia sarmentorum West. Var. *Baccharidis*.

Rhabdospora Baccharidis.

Colutea arborescens L.

Hendersonia sarmentorum West. Var. *Coluteae*.

Corispermum nitidum L.

Diplodina Corispermi.

Gymnocladus canadensis LAM.

Coniothyrium fructicola.

Coniothyrium olivaceum Bon. var. *Gymnocladi*.

Phoma gymnocladicola.

Rhabdospora Gymnocladi.

Helichrysum arenarium DC.

Phoma helichrysicola.

Pleospora Helichrysi.

Koelreuteria paniculata LAXM.

Coniothyrium olivaceum Bon. var. *Koelreuteriae*.

Onobrychis sativa LAM.

Diplodia Onobrychidis.

Sphaerella Onobrychidis.

* A Növénytani szakosztálynak 1907. januarius 9-iki ülésén előterjesztette M á g o c s y - D i e t z S á n d o r.

** Vol. IV. 1906. pag. 327—371. Tab. VIII—IX.

- Polygonum lanigerum* R. Br.
 Coniothyrium Polygoni.
 Diplodia polygonicola.
- Ptelea trifoliata* L.
 Coniothyrium olivaceum Bon. var. Pteleae
 Cytospora Pteleae.
 Diplodina pteleaecola.
 Hendersonia sarmentorum West. var. Pteleae.
 Phoma pteleaecola.
- Rhodotypos kerrioides* S. et Z.
 Camarosporium Rhodotypi.
 Diplodia Rhodotypi.
 Diplodina Rhodotypi.
 Septoria Rhodotypi.
- Spiraea salicifolia* L. var. *alba* Duroi.
 Hendersonia sarmentorum West. var. Spiraeae.
- Syringa vulgaris* L.
 Diplodina Syringae.
- Tecoma radicans* (L.)
 Hendersonia pulchella Sacc. var. tecomaecola.
 Rhabdospora Tecomae.
- Thuja occidentalis* L.
 Camarosporium Thujae.
 Pestalozzina Thujae.
- Wistaria sinensis* DC.
 Diplodina Wistariae.

Az egyes nemek a leírás sorrendjében és fajaiknak vagy fajváltozataiknak száma :

Sphaerella	1	Rhabdospora	3
Pleospora	1	Coniothyrium	5
Phoma	4	Diplodia	4
Cytospora	1	Hendersonia	6
Diplodina	5	Camarosporium	2
Septoria	1	Pestalozzina	1

Sphaerella Onobrychidis n. sp.

Peritheciis epidermide tectis, gregariis, depresso-globosis, nigris, apice pertusis, 100–160 μ diam., contextu parenchymatico; ascis clavatis, astipitatis, 6–8 sporis, 60–80 $\times$ 20–24 μ , aparaphysatis; sporidiis inordinate distichis, oblongis, medio 1–septatis, constrictis, utrinque rotundatis, pluriguttulatis, hyalinis, 22–24 $\times$ 8–9 μ , loculo superiore plerumque paullo crassiore.

Hab. in caulibus siccis *Onobrychidis salivae*, prope Kecskemét Hungariae.

Terem az *Onobrychis saliva* LAM. kóróján. Kecskemét mellett, vasúti töltésen november hóban szedtem.

Pleospora Helichrysi n. sp.

Peritheciis gregariis sparsisque, superficialibus, globoso-depressis, glabris, nigris, minuto-papillato ostiolatis, 280—350 μ diam., contextu parenchymatico; ascis clavatis, brevis stipitatis, octosporis, 100—120 $\times$ 12—14 μ ; paraphysibus filiformibus, septatis; sporidiis oblique monostichis vel inordinate distichis, clavatis, parte superiore crassiore, deorsum leniter attenuatis, rectis vel sepe curvulis, 5—6—septatis, ad medium valde constrictis, loculis 1—2—3 longitudinaliter vel oblique divisís, flavidulis, 24—30 $\times$ 7—10 μ .

Hab. in caulibus siccis *Helichrysi arenarii*, prope Kecskemét Hungariae.

Terem a *Helichrysum arenarium* DC. kóróján, Kecskemét mellett a Nyírerdőben, december hóban szedtem.

Phoma putaminum n. sp.

Pycnidiiis gregariis, superficialibus, globoso-depressis, nigris, apice ostiolo minuto, 250—300 μ diam.; sporulis ellipsoideis, continuis, biguttulatis, dilute brunneolis, 4—5 $\times$ 2.5—3 μ .

Hab. in putamine putrescente *Armeniaca vulgaris*, Kecskemét Hungariae.

Terem a sárgabarackz (*Armeniaca vulgaris* LAM.) redves magháján, Kecskeméten a Műkertben, augusztus hóban szedtem.

A *Phoma Armeniacae* THÜM. (Rabenh. Krypt. Fl. VI. Abt. p. 235) a sárgabarackz termésén nő. Spórái 0.9—1.4 $\times$ 2—3 μ méretűek, csepp nélküliek. Ezt a bécsi piacra került gyümölesről leirt *Phoma*-fajt is megfáltam a kecskeméti sárgabarackzon. A fent ismertetett fajtól teljesen eltérő.

Phoma gymnocladicola n. sp.

Pycnidiiis superficialibus, gregariis, lenticularibus, fuscis, poro pertusis, 60—80 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis ellipsoideis, continuis, eguttulatis, hyalinis, 6—7 $\times$ 3—3.5 μ .

Hab. in ramis siccis *Gymnocladi canadensis*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Gymnocladus canadensis* LAM. száraz ágain, Kecskeméten a Műkertben, augusztus hóban szedtem.

A *Gymnocladus canadensis* levélnyeléről leirt *Phoma Sophorae* SACC. forma *Gymnocladi* SACC. et SCALIA (Saccardo, Syll. Fung. XVIII, p. 249) terméstkja 280—320 μ átmérőjű, spórái 2.5—3 $\times$ 7.5—10 μ méretűek, cseppkel birnak. A fent leirt faj ettől teljesen eltérő.

Phoma helichrysicola n. sp.

Pycnidiiis superficialibus, sparsis, fuscis, ellipsoideis, 100—110 $\times$ 70—90 μ , poro pertusis, contextu parenchymatico; sporulis cylindraccis, utrinque rotundatis, continuis, biguttulatis, hyalinis, 3—4 $\times$ 1 μ .

Hab. in caulibus siccis decorticatis *Helichrysi arenarii*, socia *Pleospora Helichrysi*, cujus videtur status pycnidicus. Prope Kecskemét Hungariae.

Terem a *Helichrysum arenarium* DC. lekérgezett kóróján, *Pleospora Helichrysi* társaságában, melynek pycnidium-alakja lehet. Kecskemét mellett a Nyírerdőben, december hóban szedtem.

Phoma pteleae n. sp.

Pyenidiis epidermide tectis, dein superficialibus, gregariis, lenticularibus, fuscis, poro pertusis, 80–180 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis ellipsoideis, continuis, eguttulatis-bíguttulatisve, hyalinis, 4–6 $\times$ 2.5–3 μ .

Hab. in ramulis emortuis *Pteleae trifoliatae*, Kecskemét et Nagy-Körös Hungariae.

Terem a *Ptelea trifoliata* L. vékony, elhalt ágacskaín. Kecskeméten a Műkertben, Nagy-Körösön a Mintakertben, április hóban szedtem.

A *Ptelea trifoliata* L. terméséről a következő *Phoma* fajok vannak leírva (Saccardo, Syll. Fung. XVIII, p. 252): *Phoma samarum* DESM. forma *Pteleae* OUD. terméstokja 250–350 μ , spórái 3.5 $\times$ 7 μ méretűek. *Phoma Pteleae* OUD. terméstokja 200–300 μ , spórái 3.5 $\times$ 7 μ méretűek. 3–4 cseppel bírnak. A fent leírt faj mindkettőtől lényegesen eltérő.

Cytospora Pteleae n. sp.

Stromatibus conico-truncatis, disco ex albido-cinereo et papilla minutissima, atra, centrali, pertusa instructis, multilocularibus; sporulis cylindricis, curvulis, hyalinis, 5–6 $\times$ 1–1.5 μ ; sterigmatibus filiformibus, tenuissimis, simplicibus, 14–16 μ longis.

Hab. in ramis siccis *Pteleae trifoliatae*, Nagy-Körös, Hungariae.

Terem a *Ptelea trifoliata* L. száraz ágain. Nagy-Körösön a Mintakertben, november hóban szedtem.

Diplodina Corispermi n. sp.

Pyenidiis epidermide tectis, dense gregariis, globoso-depressis, fuscis, poro pertusis, 180–240 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis oblongo-ellipsoideis, medio 1-septatis, valde constrictis, flavidulis, 14–18 $\times$ 6–8 μ .

Hab. in caulibus siccis *Corispermi nitidi*, prope Kecskemét Hungariae.

Terem a *Corispermum nitidum* L. kóróján. Kecskemét mellett a Nyírerdőben, november és december hóban szedtem.

Diplodina pteleae n. sp.

Pyenidiis dense gregariis, superficialibus, fuscis, poro pertusis, ellipsoideis, 180–200 $\times$ 100–120 μ , contextu parenchymatico; sporulis cylindricis, utrinque attenuatis, rectis vel curvulis, medio 1-septatis, non constrictis, dilute flavidulis, 10–12 $\times$ 2–2.5 μ .

Hab. in ramulis siccis decorticatis *Pteleae trifoliatae*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Ptelea trifoliata* L. száraz, lekérgezett ágacskaín. Kecskeméten a Műkertben, április hóban szedtem.

Diplodina Rhodotypi n. sp.

Pyenidiis epidermide tectis, dense gregariis, lenticularibus, umbrinis, poro pertusis, 100–120 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis cylindricis, utrinque rotundatis, medio 1-septatis, non constrictis, 2–4 guttulis, hyalinis, 8–12 $\times$ 3–3.5 μ .

Hab. in ramulis emortuis *Rhodotypi kerrioidis*, Kecske-mét Hungariae.

Terem a *Rhodotyplus kerrioides* S. et Z. elhalt ágaeskaín, Kecske-méten a Műkertben, szeptember hóban szedtem.

Diplodina Syringae n. sp.

Pyenidiis epidermide tectis, dense gregariis, lenticularibus, fuscis, poro pertusis, 160–210 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis ellipsoideis, utrinque attenuatis, medio 1–septatis, non constrictis, flavidulis, 8–10 $\times$ 3.5–4 μ .

Hab. in capsulis siccis *Syringae vulgaris*, Kecske-mét Hungariae.

Terem a *Syringa vulgaris* L. száraz terméstkjáján, Kecske-méten temetőben, november hóban szedtem.

A *Syringa vulgaris* száraz ágain termő *Microdiplodia Syringae* ALLESCH. (Rabenh. Krypt. Fl. VII. Abt. p. 95.) spórái sárga-barnák, végeiken csaknem lemezszerűek, 3–4.5 $\times$ 6–12 μ méretűek. A fent leirt faj spóráinak méreténél fogva megegyező ugyan, de nem *Microdiplodia*.

Diplodina Wistariae n. sp.

Pyenidiis epidermide tectis, dense gregariis, lenticularibus, fuscis, poro pertusis, 140–210 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis ellipsoideis, medio 1–septatis, non constrictis, flavidulis, 8–10 $\times$ 3.5–4 μ .

Hab. in ramis siccis *Wistariae sinensis*, Kecske-mét Hungariae.

Terem a *Wistaria sinensis* DC. száraz ágain, Kecske-méten a Műkertben, június hóban szedtem.

Septoria Rhodotypi n. sp.

Maculis irregularibus, rufescentibus; pyenidiis amphigenis, sparsis, lenticularibus, brunneis, poro pertusis, 60 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis filiformibus, flexuosis, continuis, hyalinis, 20–22 $\times$ 1–1.5 μ .

Hab. in foliis vivis *Rhodotypi kerrioidis*, Kecske-mét Hungariae.

Terem a *Rhodotyplus kerrioides* S. et Z. élő levelein, Kecske-méten a Műkertben, szeptember hóban szedtem.

Rhabdospora Baccharidis n. sp.

Pyenidiis epidermide tectis, gregariis, lenticularibus, fuscis, poro pertusis, 200–250 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis cylindraceis, utrinque rotundatis, curvulis, continuis, granulosis, hyalinis, 18–22 $\times$ 3–4 μ .

Hab. in ramulis emortuis *Baccharidis halimifoliae*, Kecske-mét Hungariae.

Terem a *Baccharis halimifolia* L. vékony, elhalt ágaeskaín, Kecske-méten a Műkertben, november hóban szedtem.

Rhabdospora Gymnocladi n. sp.

Pyenidiis epidermide tectis, sparsis, lenticularibus, brunneis, 210–250 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis cylindraceis, subfalcatis, utrinque acutatis, continuis, granulosis, hyalinis, 20–26 $\times$ 1.5–2 μ .

Hab. in ramis siccis, dejectis *Gymnocladi canadensis*, Nagy-Kőrös Hungariae.

Terem a *Gymnocladus canadensis* LAM. száraz, lehullott ágain. Nagy-Kőrösön a Mintakertben, október hóban szedtem.

Rhabdospora Tecomae n. sp.

Pycnidiis epidermide tectis, dense gregariis, lenticularibus, brunneis, poro amplo apertis, 210–250 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis cylindraceis, rectis vel plerumque subfalcatis, continuis, granulosis, hyalinis, 16–18 $\times$ 2 μ .

Hab. in ramis siccis *Tecomae radicans*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Tecoma radicans* (L.) száraz ágain. Kecskeméten a Műkertben, június hóban szedtem.

Coniothyrium fructicola n. sp.

Pycnidiis epidermide tectis, gregariis, globoso-depressis, nigris, poro pertusis, 350–400 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis ovoideis, continuis, fuscis, uniguttulatis, plerumque biguttulatis, 6–8 $\times$ 5–6 μ ; massa sporularum carbonaccis.

Hab. in fructibus dejectis *Gymnocladi canadensis*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Gymnocladus canadensis* LAM. lehullott termésén. Kecskeméten a Műkertben, szeptember hóban szedtem.

Coniothyrium Polygoni n. sp.

Pycnidiis epidermide tectis, sparsis, sordide albo-marginatis, lenticularibus, nigris, poro pertusis, 210–280 μ diam.; sporulis sphaericis vel ovoideis, olivaceo brunneis, 12–14 $\times$ 9–11 μ .

Hab. in caulibus siccis *Polygoni lanigeri*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Polygonum lanigerum* R. Br. kóróján. Kecskeméten a Műkertben, november hóban szedtem.

Coniothyrium olivaceum Bon.

Saccardo, Syll. Fung. III, p. 305.

Var. **Gymnocladi** n. var.

Sporulis ovoideis, continuis, fuscis, eguttulatis, 6–7 $\times$ 4–5 μ .

Hab. in ramis siccis, dejectis *Gymnocladi canadensis*, Nagy-Kőrös Hungariae.

Terem a *Gymnocladus canadensis* LAM. lehullott, száraz ágain. Nagy-Kőrösön a Mintakertben, október hóban szedtem.

Var. **Koelreuteriae** n. var.

Sporulis ovoideis, continuis, brunneo-olivaceis, eguttulatis, 6–8 $\times$ 3–4 μ .

Hab. in ramis siccis *Koelreuteriae paucolatae*, Nagy-Kőrös Hungariae.

Terem a *Koeleria paniculata* LAXM. száraz ágain. Nagy-Kőrösön a Mintakertben, november hóban szedtem.

Var. **Pteleae** n. var.

Sporulis oblongo ellipsoideis, continuis, brunneo-olivaceis, eguttulatis, $6-7 \times 2.5-3 \mu$.

Hab. in ramis siccis *Pteleae trifoliatae*, Nagy-Kőrös Hungariae.

Terem a *Ptelea trifoliata* L. száraz ágain. Nagy-Kőrösön a Mintakertben, április hóban szedtem.

Diplodia Baccharidis n. sp.

Pycnidiis epidermide tectis, dense gregariis, seriatim digestis, erumpentibus, globoso-depressis, apice ostiolo minuto, carbonaceis, ca. 700μ diam.; sporulis oblongo-ellipsoideis, initio continuis et hyalinis, dein medio 1-septatis, non vel constrictis, flavis, demum fuscis, $18-22 \times 9-10 \mu$.

Hab. in ramis siccis *Baccharidis halimifoliae*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Baccharis halimifolia* L. száraz ágain, Kecskeméten a Műkertben, november hóban szedtem.

Diplodia Onobrychidis n. sp.

Pycnidiis epidermide tectis, dense gregariis, erumpentibus, globoso-depressis, nigris, $350-400 \mu$ diam., contextu parenchymatico; sporulis oblongo-ellipsoideis, initio continuis et hyalinis, dein flavidulis, demum fuscis, medio 1-septatis, constrictis, $24-26 \times 10-12 \mu$.

Hab. in caulibus siccis *Onobrychidis sativae*, prope Kecskemét Hungariae.

Terem az *Onobrychis sativa* LAM. kóróján. Kecskeméten a Széktő mellett, vasúti töltésen, november hóban szedtem.

Diplodia polygonicola n. sp.

Pycnidiis epidermide tectis, dense gregariis, erumpentibus, demum superficialibus, globoso-depressis, apice ostiolo minuto, carbonaceis, ca. 600μ diam.; sporulis oblongo-ellipsoideis, initio continuis et hyalinis, dein flavidulis, demum fuscis, medio 1-septatis, valde vel non constrictis, $20-26 \times 10-12 \mu$.

Hab. in caulibus siccis *Polygoni lanigeri*. Kecskemét Hungariae.

Terem a *Polygonum lanigerum* R. Br. kóróján. Kecskeméten a Műkertben, december hóban szedtem.

A *Diplodia Polygoni* RUHLAND (R a b e n h. Krypt. Fl. VII. Abt. p., 927) terem a *Polygonum amphibium* rhizomáján; spórái $5-6.5 \times 14.5-17.5 \mu$ méretűek.

A fent leírt faj spóraméreteinél fogva teljesen eltér tőle.

Diplodia Rhodotypi n. sp.

Pycnidiis epidermide tectis, dense gregariis, erumpentibus, globoso-depressis, apice ostiolo minuto, nigris, ca. 0.5 mm. diam.; sporulis oblongo-ellipsoideis, medio 1-septatis, leviter constrictis, fuscis, $20-24 \times 10-14 \mu$.

Hab. in ramis siccis *Rhodotypi kerrioidis*, Kecskemet Hungariae.

Terem a *Rhodotyplus kerrioides* S. et Z. száraz ágain. Kecskeméten a Műkertben, szeptember és november hóban szedtem.

Hendersonia putaminum n. sp.

Pycnidiis gregariis, superficialibus, globoso-depressis, nigris, apice ostiolo minuto, 240–280 μ diam., contextu parenchymatico; sporulis oblongo ellipsoideis, plerumque uno fine, interdum utrinque attenuatis, fuscis, 3–septatis, non vel vix constrictis, 10–13 $\times$ 5–6 μ .

Hab. in putamine putrescente *Armeniaca vulgaris*, Kecskemét Hungariae.

Terem a sárgabaraczk (*Armeniaca vulgaris* LAM.) redves magháján. Kecskeméten a Műkertben, augusztus hóban szedtem.

Hendersonia sarmentorum Westend.

Saccardo. Syll. Fung. III, p. 420.

Var. **Baccharidis** n. var.

Sporulis ellipsoideis, flavo-bruneis, 3–septatis, ad septa non vel vix constrictis, 10–12 $\times$ 5–6 μ .

Hab. in ramulis emortuis *Baccharidis halimifoliae*, Kecskemet Hungariae.

Terem a *Baccharis halimifolia* L. vékony, elhalt ágaskáin. Kecskeméten a Műkertben, november hóban szedtem.

Var. **Coluteae** n. var.

Sporulis oblongo-ellipsoideis vel cylindraceis, flavidulis, initio 1–dein 3–septatis, ad septa non vel vix constrictis, 12–16 $\times$ 4–5 μ .

Hab. in ramulis emortuis *Coluteae arborescentis*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Coluca arborescens* L. vékony, elhalt ágaskáin. Kecskeméten a Műkertben, november hóban szedtem.

Var. **Pteleae** n. var.

Sporulis oblongo ellipsoideis, flavidulis, 3–septatis, vix constrictis, 8–12 $\times$ 3–3.5 μ .

Hab. in ramulis emortuis *Pteleae trifoliatae*, Nagy-Kőrös Hungariae.

Terem a *Ptelea trifoliata* L. elhalt ágaskáin. Nagy-Kőrösön a Mintakertben, április hóban szedtem.

Var. **Spiraeae** n. var.

Sporulis ellipsoideis, flavo-brunneis, 3–septatis, ad septa constrictis, 12–14 $\times$ 5.5 μ .

Hab. in ramis siccis *Spiraeae salicifoliae*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Spiraea salicifolia* L. var. alba DUROI száraz ágain. Kecskeméten a Műkertben, november hóban szedtem.

Hendersonia pulchella Sacc.

Saccardo, Syll. Fung. III, p. 430.

Var. **tecomaecola** n. var.

Pycnidiis epidermide tectis, gregariis, nigris, depressis, ovatis, 260—280 $\times$ 210—245 μ , contextu parenchymatico; sporulis fusioideis, rectis vel curvulis, utrinque attenuatis, flavo-brunneis, 7—10 septatis, guttulis vel eguttulatis, 36—46 $\times$ 5—6 μ .

Hab. in ramis siccis *Tecomae radicans*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Tecoma radicans* (L.) száraz ágain. Kecskeméten a Műkertben, június hóban szedtem.

Camarosporium Rhodotypi n. sp.

Pycnidiis sub epidermide dense gregariis, globoso-depressis, nigris, 210—350 μ diam., sporulis oblongo-ellipsoideis vel cylindraceis, initio continuis et hyalinis, dein flavidulis, demum dilute umbrinis, 3—5 septatis, ad septis non vel vix constrictis, in 1—3 vel pluribus cellulis longitudinaliter aut oblique divisus, 18—24 $\times$ 8—12 μ .

Hab. in ramis siccis *Rhodotypi kerrioidis*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Rhodotypus kerrioides* S. et Z. száraz ágain. Kecskeméten a Műkertben, november hóban szedtem.

Camarosporium Thujae n. sp.

Pycnidiis sub epidermide nidulantibus, erumpentibus, sparsis, globoso-depressis, nigris, ca. 400 μ diam.; sporulis ellipsoideis, 3—septatis, non vel vix constrictis, loculis uno alteroque longitrorsum septatis, flavo-brunneis, 13—15 $\times$ 6—8 μ .

Hab. in ramis siccis *Thujae occidentalis*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Thuja occidentalis* L. száraz ágain. Kecskeméten a Műkertben, december hóban szedtem.

Pestalozzina Thujae n. sp.

Acervulis epidermide tectis, sparsis, fuscis, punctiformibus; coniidis cylindraceis, rectis vel plerumque curvulis, triseptatis, ad septa non constrictis, chloro-hyalinis, 21—30 $\times$ 5—5.5 μ , vertice ciliis 3—5 hyalinis, usque ad 20 μ longis, ornatis.

Hab. in ramis siccis, dejectis *Thujae occidentalis*, Kecskemét Hungariae.

Terem a *Thuja occidentalis* L. lehullott, száraz ágain. Kecskeméten a Műkertben, december hóban szedtem.

IRODALMI ISMERTETŐ.

Lindberg, H. *Her austro-hungaricum. Verzeichnis der auf einer Reise in Osterreich-Ungarn im Mai und Juni 1905 gesammelten Gefäßpflanzen.* (Öfersigt af Finska Vetenskaps-Societetens Förhandlingar, XLVIII. No. 13, Helsingfors 1906.)

Még élénk emlékezetében vannak a növénytani szakosztály tagjainak az 1905. év júniusában, a bécsi nemzetközi botanikai kongresszus tanácskozmányainak befejezése után rendezett, kitünően sikerült kirándulások. A hazatért külföldi szaktársak azóta már több helyütt megemlékeztek kirándulásainkról, még pedig mindenütt a legszebb elismerés hangján. Legjelentősebb ezek között Lindberg 126 oldalra terjedő munkája, mely hazánk és a környező szomszédos országok flórájára vonatkozó számos adata folytán, méltán kelti fel érdeklődésünket.

Kiválóan számot tarthatnak érdeklődésünkre egyes növényekhez fűzött megjegyzései, melyekben a tárgyalt vidék florisztikájának számos kétes pontjára igyekszik fényt deríteni. Legfontosabb természetesen diagnosztikai része, a mennyiben egy egész esomó új alakot különböztet meg, melyeket a következőkben sorolunk fel: *Lolium subulatum* VIS. f. *aristata* LINDB. FIL., *Papaver Rhoeas* L. var. *glabrescens*, *Fumaria Vaillantii* LOIS. f. *longibracteata*, *Isatis canescens* DC. var. *glabrifolia*, *Arabis verna* (L.) R. BR. α. *tiocarpa* és β. *hebecarpa*, *Pirus Aria* (L.) EHRH. ssp. *Tergestina*, *Genista silvestris* SCOP. var. *parcepilosa*, *Cytisus diffusus* (WILLD.) VIS. var. *adpressipilosa*, *Trifolium scabrum* L. f. *rosca*, és f. *hirsuticanlis*, *T. dalmaticum* VIS. var. *Meledae*, *T. ochroleucum* L. ssp. *lamptotrichum*, *Onobrychis acquidentata* (SIBTH. et SM.) D'URO. α. *typica*, β. *Gussowii*, O. a. ssp. *foveolata* (SÉRINGE) LINDB. α. *typica* és β. *dalmatica*, *Euphorbia epithymoides* L. var. *glaberrima*, *Cistus villosus* L. var. *dalmaticus*, *Cerinthe lamprocarpa* MURB. f. *cattaroënsis* és f. *verruculosa*, *Ajuga Chamaepitys* (L.) SCHREB. f. *subglabra*, *Marrubium candidissimum* L. var. *subrotundum*, *Stachys Sendtneri* BECK. var. *adenocalyx*, *Salvia triloba* L. f. *subhastata*, *Galium murale* ALL. f. *hispidulum*, *Specularia hybrida* (L.) DC. var. *subfalcata*, *Hedraeanthus Kitaibelii* D. C. f. *grandis*, *H. graminifolius* (L.) DC. var. *elatus* WEITST. f. *Ginzbergeri*, *Phagnalon rupestre* (L.) DC. var. *illyricum*, *Anthemis coronata*, *Carduus angusticeps*, *Crepis neglecta* L. α. *parvuliceps* és β. *majoriceps*. Ezek az új alakok valamennyien Isztriába, Dalmáciába és Boszniába valók.

Az érdekes leletek közül felemlítjük azokat, melyek újak az illető országra nézve: *Oryzopsis holciiformis* (M. B.) RICHTER [Mostar], *Bassia hirsuta* (L.) ASCHERS. [Grado], *Silene subconica* FRIV. [Mostar], *Anemone baldensis* L. [Schneeberg], *Fumana laetipes* (L.) SPAUGH [Busi sziget], *Valerianella truncata* BETCKE ssp. *muricata* (STEVEN) LINDB. [Scardona], *Carduus*

macrocephalus DESF. [Zelenika], *Dactylis glomerata* L. ssp. *lobata* DREJER [Herkulesfürdő].

A mi a bennünket érdeklő adatokat illeti, nagy részük ismeretes, azonban egyik-másik a formáig menő pontos meghatározásával adatul is szolgálhat. *Gypsophila fastigiata* L. helyébe azonban *G. arenaria* W. K. teendő; a bázisai *Phleum Michelii* ALL. pedig minden bizonyynyal *Phleum montanum* C. KOCH lesz.

LENGYEL GÉZA.

Ferencz Áron: Az *Aristolochia Clematitis* szövettanáról és chemiájáról.* (Gyógyszerészi Hetilap, 1906. évfolyam, 43—48. szám.)

Szerző művéből, de kivált az ahhoz csatolt irodalmi összeállításból azt a benyomást szereztem, hogy úgy az általános anatómiai forrásmunkákban, mint az Aristolochiák speciális irodalmában nincs meg a kellő jártassága. A jól ismert és gyakran idézett »Erdészeti növénytan« és a »Magyarország virágos növényei« című nagy munkák szolgálhatnak ugyan különféle czélokra forrásmunkául, de hogy az *Aristolochia Clematitis* anatómiájához és chemiájához volnának használhatók, abban bizonyára maguk a szerzők is kételkednek. Nem áll módomban itt felsorolni az általános irodalmat, de a speciálisból mégis szükségesnek tartom a szerző figyelmét kettőre felhívni: nevezetesen Solemder kitűnő művére: »Beiträge zur vergleichende Anatomie der Aristolochiaceen«, s Planchon éppen pharmacobotanikai jellegű nagy munkájára: »Les Aristoloches«. Nem folytathatjuk tovább ezt a felsorolást, de már az eddigiekből is látható, hogy a szerző nem éppen a legszerencsésebb anatómiai tárgyat választotta, mert a kitűnő elődök után nem remélhető, hogy másba, mint ismétlődésekbe, bocsátkozhatik.

Szerző a külső morfológiai viszonyok tárgyalása után sorra veszi a levél, szár, gyökér és termés anatómiáját. Terminológiai vitákba nem bocsátkozom, de a következetesség is hiányzik a dolgozatból. Egyszer szájnylásról, máskor szájaesről hallunk; különös azt is olvasni, hogy a »felső hámot egy sor epidermiszejt alkotja«. Közönséges dolgokról, mint a pallisad vagy a zárósejtek chlorophyllum-tartalmáról megemlékezik a szerző, de nem hallunk a cuticuláról, a levélnyalábok s hüvelyek viszonyairól, szintúgy a szár edényeinek vastagodásáról, perforációjáról, a nyalábok lefutásáról. A mi különben nem hiány, mert annál jobban megismerhetjük azokat Solemder fentemlített művéből. Szerző alig hogy érinti az Aristolochiaceákra oly jellemző váladéktartókat; ügylázszik, nem ismerte fel azok jelentőségét. Sőt egyenesen elkerülte a figyelmét az *Aristolochia Clematitis* felső epidermiszében s a pallisádban előforduló elkovásodott falú sejtesoportok.

A mag szerkezetének leírása homályos és tökéletlen; de különben is ezt a részt Solemder már nagy gondal és részletességgel feldolgozta.

A chemiai részzel sem foglalkozom e helyen, szintúgy annak az érdekes véleménynek mérlegelésével sem, mely a növénynek antiseptikus hatást tulajdonít.

LENGYEL GÉZA (Budapest).

* Dolgozat a kolozsvári F. J. Tudomány-egyetem gyógyszer-tani intézetéből.

NOVÉNYTANI REPERTORIUM.*

(Rovatvezető: KÜMMERLE J. BÉLA.)

a) Hazai irodalom:

Forenbacher, Dr. Aurel: Naša fitogeografija od Schlossera i Vukotinovića do danas. Prilog k istoriji botaničkih istraživanja Hrvatske i Slavonije. Zagreb 1906. Tisak Dioničke tiskare. 8°. -- Peštampano iz 167 »Rada« Ingostavenske akademije znanosti i umjetnosti.

Horvátországra és Szlavóniára vonatkozó növényföldrajzi tanulmány.

Gyórfy István dr.: Növényeink es iparunk. — Kolozsvári Értesítő. 1903., 3. sz. Botanikai tárgyú népszerű ezikk.

Hegy Dezső: Saláta portulak betegségről. — A Kert. XIII. évf. 1907., 214. o.

Hollandonner Ferencz: Néhány Evonymus parájának histológiai fejlődése (7 képpel). Doctori értekezés. — Növénytani Közlemények. VI. köt. 1907., 1—15. old.

Hollós László dr.: Két érdekes növénykárosító gomba Kecske-métről. — Növénytani Közlemények. VI. köt. 1907., 24. old.

Istvánfi Gyula dr.: A szőlő faszoltványainak forradásáról. — Matematikai és Természettudományi Értesítő. XXIV. köt. 1906., 819—826. old.

Klein Gyula: Dr. Feichtinger Sándor. — Növénytani Közlemények. VI. köt. 1907., 34. old.

Mágoesy-Dictz Sándor dr.: A kender nemének változása. — Növénytani Közlemények. VI. köt. 1907., 16—18. old.

Prodán Gyula: Harom kleistokarp moha hazai elterjedése. — Növénytani Közlemények. VI. köt. 1907., 25—26. old.

Rapaies Raymund: Az új fajok keletkezése és a mezogazdaság. — Természettudományi Közöny. XXXIX. köt. 1907., 267—269. old.

Schiberszky Károly dr.: A szőlő antraknózis betegségről. — Kertészeti Lapok. XXII. évf. 1907., 121—122. old.

Simonkai Lajos dr.: Magyarország korongparvirágai. (Biscutellae Regni Hungarici.) — Növénytani Közlemények. VI. köt. 1907., 19—21. old.

Szabó Zoltán dr.: A szudetak növényföldrajzának vázlatos foglalata, különös tekintettel a Riesenhegység havasi és alhavasi növényzetére. Budapest 1907. Nyomatta Fritz Armin könyvnyomdája. 8° 32 old. 3 táblával. — Földrajzi Közlemények. XXXV. köt. 1907., II. füzet.

Tuzson János dr.: A kleistogamia új esete (10 képpel). — Matematikai és Természettudományi Értesítő. XXIV. köt. 1906., 756—796. old.

Új fajváltozat: *Robinia pseudacacia* forma *cleistogama* Esztergom vidékéről.

— — Növényi eredetű ál-növénykovület (2 képpel). — Növénytani Közlemények. VI. köt. 1907., 21—23. old.

* E rovat alatt rendszeresen fogjuk közölni a nyomtatásban megjelent hazai eredetű vagy hazai vonatkozású új szakirodalmat, kiterjeszkedvén a növénytanak minden egyes ágára. Kérjük e végből a szerzőket, hogy megjelent közleményeiket a szerkesztőségnek beküldeni, vagy pedig a megjelent közlemények forrásáról értesíteni szíveskedjenek. (Szerk.)

b) Külföldi irodalom:

Pax, Dr. Ferdinand: Über die Vegetation der Hohen Tatra. 8° Seite 17. — Magyar Kárpátgyesület. Szektion Schlesien. 1904.

— — Über eine fossile Flora aus der Hohen Tatra. — Im 83. Jahre-bericht der Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Cultur. 1905. Seite 13—33.

Ezikk a Növénytani Közlemények IV. kötetében (1905.) megjelent »Die fossile Flora von Gänöcz bei Poprad« című dolgozatnak a kivonata.

Rudas Gerő dr.: Demonstration einiger bekannten und weniger bekannten Präparate aus dem Gebiete der Zahn- und Knochenhistologie — botanikai része. I—III. táblával — Deutsche Monatschrift für Zahnheilkunde. Jahrgang XXII. 1904., Dezember-Heft.

Botanikai része új gombának és algának a leírását tartalmazza.

Szabó Zoltán dr.: Index criticus specierum atque synonymorum generis Knautii (L.) Coult. — Engler's Botanische Jahrbüchern. Bd. XXXVIII. 1907., Beiblatt Nr. 83. Seite 1—31.

Thellung, A.: Die Gattung Lepidium (L.) R. Br. Eine monographische Studie. Inaug.-Diss. 4° Seite 340. — Mitteilung aus dem botanischen Museum der Universität Zurich. XXVIII. 1906.

Szerző a hazai Lepidiumokat is tárgyalja.

SZAKOSZTÁLYI ÜGYEK.

A növénytani szakosztálynak 1907. évi márczius hó 13-ikán tartott (CXXXVII.) üléséről.

Elnök: Klein Gyula; jegyző: Tuzson János.

1. Budinszky Károly »A protoplazma mozgásáról való ismereteink jelen állása« czímen történeti visszapillantást nyújt a kérdés irodalmára s összefoglalja az erre vonatkozó különböző elméleteket, melyeket saját osztályozása szerint csoportosít.

2. Váγγελ Jenő »Dolgozatok a paedagogium biológiai laboratóriumából« című előadásában bevezetéképp vázolja a paedagogium növendékeinek gyakorlati kiképzésmódját, mely Lóczy Lajosnak Tarsulatunkban tett ismeretes indítványát tartva szem előtt, az ország florisztikai és faunisztikai kutatását igyekszik előmozdítani. Ilyen nemű törekvéseinek eredménye maris számos közlemény, melyek kiegészítéseként ez alkalommal a következő dolgozatokat terjeszti elő:

a) Straule Ferenc: »Újabb adatok Magyarország lombos moháinak ismeretéről.

hez. b) Zala István: »Adatok Magyarország zuzmoflorájához. c) Quint József: »A Irenesün-leptézi Baracska-tanak kovamoszatai.«

Elnök az előadót üdvözli s kéri, hogy ha-onló munkásságát továbbra is folytassa.

Mágoecsy-Dietz Sándor hozzájárul az elnök üdvözlő szavaihoz, melyekhez még azt az öhajását fűzi, vajha a polgári iskolai tanárképzés megvaltoztatásával és a tan-zék mellé kellő segédeiök nyeresével Váγγελ munkája még gyümölcsözőbb lenne.

Váγγελ Jenő megenlíti, hogy a tan-sék mellé szukséges segédeiök tervének megvalosulása — gyakornoki állások rendezésítésének alakjában — már a közel jövőben remélhető.

3. Lengyel Géza ismerteti H Lindberg »Her austro-hungaricum« című munkáját. (L. 68. oldalon).

4. Tomek János »A budapesti egyetemi herbarium« czímmel ismerteti a herbarium keletkezésének, rendezésének történetét s vázolja annak jelen állapotát.

ó. A szakosztályi ügyek során Tuzson János jegyző jelenti a szakosztálynak, hogy a Társulatban a szakosztályi pénzkézeltés felügyeletét az elnök az alelnökre ruházta. Előterjesztést tesz az e hó 22-én tartandó Diószegi-ünnepélyről, továbbá az idei szakosztályi kirándulásról, melynek helyeül a szakosztály több tervezet közül a deliblati homöku-ptára vonatkozot fogadja el.

Jegyző a szerkesztő bizottság nevében indítványt nyujt be — tetemes költségkímélés szempontjából — a szakosztályi meghívok küldésének beszüntetéséről. E kérdés körül hosszabb vita fejlődik, míg végül a szakosztály a jegyző indítványának érte'mében határoz. E szerint 1907. évi május havától kezdve a szakosztály tagjai a mináig este 6 órákor kezdődő ülések tárgyaról a napilapokból értesülnek; az ülések datnmat pedig minden év elején nyomatásban fogja minden tag kezhez kapni.

A növényntani szakosztálynak 1907. évi áprilisi hó 10-ikén tartott (CXXIX.) üléséről.

Elnök: Klein Gyula; jegyző: Tuzson János.

1. Bubák F.: *Adatok Magyarország ombainak ismeretéhez* czmu értekezését

Mágoesy-Dietz Sándor terjeszté elő. Szerző ebben a dolgozatában a szakosztály által a bécsi nemzetközi botanikai kongresszus tagjaival rendezett kiránduláson gyujtott anyagot dolgozza fel, melynek sorában 32 új gombafajt ír le.

2. Lengyel Géza: *Hazai Corispermum- és Camphorosma-fajaink anatómiájáról* czimmal a nevezett génuuszok fajainak anatómiáját ismerteti, különös tekintettel fejlődésükre és szisztematikai anatómiai viszonyaikra.

3. Rapai es Raymund: *«A sisakvirág-nemzetség magánrajza»* (Monographia aconiti generis) czimmal ennek a génuusznek főleg anatómiai és szisztematikai viszonyait ismerteti.

4. Szabó Zoltán indítványt olvas fel, melynek tárgya az, hogy a kir. magy. Természettudományi Társulat esatlakozzék a Földrajzi Társaság mozgalma'hoz, a mely a Magas-Tatrában felállítandó meteorológiai obszervatorium eszméjét valosítja meg. A növényntani és állattani szakosztály együttműködésével hasson oda, hogy a Társulat esatlakozásának ez-ly a obszervatoriummal kapcsolatos biológiai allomás szervezése és fölszerelése legyen.

A szakosztály az indítvány megfontolására és kivitelére bizottságot küld ki, még pedig Tuzson János elnöklete alatt ifj. Entz Gézát, Bernátsky Jenőt és Szabó Zoltánt.